

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lexikální specifika francouzského právního jazyka v oblasti
trestního soudnictví a problematika jejich překladu do češtiny

Vedoucí práce: JUDr. Mgr. Ivo Petrů, Ph.D.

Autor práce: Ing. Hana Hutlová

Studijní obor: Francouzský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

2011

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 25. července 2011

Hana Hutlová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce JUDr. Mgr. Ivo Petřů, Ph.D., za odbornou pomoc, cenné informace a podněty, které mi při tvorbě bakalářské práce poskytl.

Anotace

Tématem této bakalářské práce jsou lexikální specifika francouzského právního jazyka v oblasti trestního soudnictví a problematika jejich překladu do češtiny. Práce je tvořena dvěma hlavními částmi, teoretickou a praktickou.

Teoretická část práce přináší základní poznatky o právním jazyce. Charakterizuje hlavní rozdíly mezi francouzským a českým právním jazykem. Zmíněny jsou i jednotlivé překladatelské metody a postupy.

Praktická část práce analyzuje francouzské právní termíny a zabývá se problematikou překladu do českého jazyka, tedy jazyka s odlišným právním systémem. Na základě práce s odbornými zdroji jsou zde navržena překladová řešení vybraných termínů. Práci doplňuje francouzsko-český glosář.

Klíčová slova

Mezijazykový překlad,
odborný jazyk,
odborný termín,
právní jazyk,
právní překlad,
právnícký jazyk,
překladatel,
překladatelské metody,
překladatelské postupy,
trestní právo,
vnitrojazykový překlad.

Abstract

Lexical specifics of the French legal language in the area of criminal law and their translation into the Czech language are the subject of this bachelor thesis. The thesis is composed of two main parts, the theoretical and the practical one.

The theoretical part provides some basic information about legal language. This part describes the difference between Czech and French legal languages. Methods and procedures of translation are mentioned here as well.

The practical part focuses on the analysis of selected French legal terms and deals with the problem of their translation into the Czech language, it means into the language of a different legal system. With the support of specialized sources translation solutions of selected terms are proposed here.

The bachelor thesis is concluded with French-Czech glossary.

Key words

Interlanguage translation,
specialized language,
technical term,
legal language,
legal translation,
juristic language,
translator,
methods of translation,
procedures of translation,
criminal law,
intralanguage translation.

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. ODBORNÝ PRÁVNÍ JAZYK	10
1.1. Odborný styl	10
1.2. Právní jazyk	10
1.2.1. Funkce a vlastnosti právního jazyka	12
1.2.2. Lexikum právního jazyka	14
1.2.3. Stylistika právního jazyka.....	15
1.3. Rysy právní francouzštiny ve srovnání s češtinou.....	15
1.3.1. Specifika v rovině lexikální	16
1.3.2. Specifika v rovině syntaktické.....	17
1.3.3. Specifika stylistická	18
2. PRÁVNÍ PŘEKLAD	20
2.1.1. Úloha překladatele	20
2.1.2. Standardy pro překladatelské služby	20
2.1.3. Vnitrojazykový a mezijazykový překlad	21
2.1.4. Problémy při překladu	26
PRAKTICKÁ ČÁST	27
3. ANALÝZA VYBRANÝCH PRÁVNÍCH TERMÍNŮ	27
3.1. Trestné činy.....	28
3.1.1. Contraventions	28
3.1.2. Délits.....	29
3.1.3. Crimes.....	30
3.2. Druhy trestů	32
3.2.1. Peines contraventionnelles.....	32
3.2.2. Peines corectionnelles.....	33
3.2.3. Peines criminelles	37
3.3. Systém vězeňských zařízení ve Francii	38
3.3.1. Maisons d'arrêt	39
3.3.2. Centres de détention.....	39
3.3.3. Maisons centrales.....	40
3.3.4. Centres pénitentiaires.....	40
3.3.5. Centres de semi-liberté	41
3.3.6. Centres pour peines aménagées	41
3.3.7. Établissements pénitentiaires pour mineurs.....	42
3.3.8. Vyhodnocení	42
4. PŘEKLAD NOVÝCH PRÁVNÍCH TERMÍNŮ	43
4.1.1. Enquête judiciaire pénale	43
4.1.2. Juge de l'enquête et des libertés	44
4.1.3. Chambre de l'enquête et des libertés	44
4.1.4. Action pénale	44
4.1.5. Partie pénale.....	45
4.1.6. Partie citoyenne.....	45
4.1.7. Partie assistée	45
4.1.8. Classement judiciaire	46
4.1.9. Alternatives à la saisine de la juridiction de jugement	46
4.1.10. Convocation par autorité publique.....	46
4.1.11. Comparution rapprochée.....	47
4.1.12. Vyhodnocení	47
ZÁVĚR	49

RESUMÉ	52
GLOSÁŘ	54
SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ	57
MONOGRAFIE.....	57
ODBORNÉ ČLÁNKY	58
SLOVNÍKY	58
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	58
PŘÍLOHY:	60
Příloha A: Latinismy v trestním právu	60
Příloha B: Zkratky v trestním právu	61
Příloha C: Nové právní termíny zavedené novelizací trestního řádu	62

ÚVOD

Právním textům a jejich překladu se v našich podmínkách doposud nevěnovala cílená a systematická pozornost. Jak se můžeme dočíst v učebnicích stylistiky, byla tato oblast ze stylistického hlediska málo atraktivní a pozornost stylistiků příliš nepřitahovala. Výsledkem této skutečnosti je nedostatek odborných zdrojů, které by práci překladatelů usnadnily. Výkladový slovník, který by v sobě zahrnoval právní termíny v co nejširším pojetí a který by zároveň odrážel i odlišnosti právních systémů, není k dispozici vůbec. Počet dvojjazyčných slovníků, které lze v oblasti trestního práva použít, zůstává omezený. Nelze však na tomto místě nezmínit významná díla autorů, kteří se právním překladem zabývají. Mezi největší české odborníky v této oblasti patří bezpochyby Michal Tomášek, profesor pražské Karlovy Univerzity, který se problematice právního překladu věnuje již od osmdesátých let 20. století. Dalšími autory, kteří se zasloužili o vznik publikací věnujících se překladu práva, jsou Markéta Larišová a Leona Černá. Další vzdělávání tlumočnicků a překladatelů právních textů dnes zajišťují především organizace Jednota tlumočnicků a překladatelů a Komora soudních tlumočnicků České republiky.

Začátek procesu harmonizace práva v devadesátých letech si vyžádal nutné zvýšení jazykové kvalifikace účastníků se odborníků. Se samotnou problematikou překladu právních textů se v té době potýkali především soudní tlumočníci a překladatelé. Dnes je situace poněkud odlišná a právní překlad si více než kdy jindy nachází své uplatnění. V trestně právní oblasti hraje nezastupitelnou roli při překladu mezinárodních smluv a dalších dokumentů, ze kterých plynou pro Českou republiku závazky, dále pak při překladu rozsudků a jiných právních dokumentů.

Na základě prostudované odborné české i zahraniční literatury jsou v teoretické části práce uvedeny obecné poznatky pojednávající o odborném stylu, více pozornosti je zde věnováno právnímu jazyku. Smyslem této části práce je dostatečně charakterizovat specifické rysy právního stylu, upozornit na odlišnosti francouzského a českého právního jazyka. Již zde je věnována pozornost specifickým obtížím právního překladu, jakými jsou výskyt právních zkratk, latinismů a neexistence ekvivalentních termínů. Přílohy práce, které na tyto kapitoly navazují, obsahují přehled některých těchto specifických jevů v oblasti trestního práva.

V teoretické části práce jsou dále stručně představeny základní překladatelské postupy a metody, které jsou při překladu právního jazyka využívány.

Samotné jádro práce tvoří její praktická část, která se opírá o poznatky uvedené v teoretické části. Ty jsou aplikovány v konkrétních situacích. Práce sleduje především dva hlavní cíle:

- 1. Zhodnocení spolehlivosti slovníků** používaných při právním překladu na základě analýzy vybraných termínů a jejich překladu do češtiny. Analýza následně poslouží k potvrzení či vyvrácení následující hypotézy:
 - spolehlivost slovníků je vysoká, pro překladatele není nutné použít další zdroje
- 2. Vytvoření vlastního návrhu překladu** nově vzniklých termínů trestního práva. Potřeba vzniku tohoto překladu je odůvodněna novelizací francouzského trestního řádu na začátku roku 2011, který nové termíny zavádí. Při sledování tohoto cíle se pokusím potvrdit či vyvrátit následující hypotézy:
 - právní znalosti nejsou pro překladatele nezbytné
 - odlišnost dvou právních systémů neumožňuje stoprocentní překlad.

Na závěr práce je připojen stručný francouzsko-český glosář, který obsahuje překládané termíny odborné právní francouzštiny a jim odpovídající české ekvivalenty.

Při tvorbě bakalářské práce využívám především důkladného studia odborné literatury, metody literární rešerše, dále pak metody analýzy, techniky úplného výčtu a nakonec také metody syntézy.

TEORETICKÁ ČÁST

1. ODBORNÝ PRÁVNÍ JAZYK

1.1. Odborný styl

Současná stylistika vychází při stylové diferenciaci češtiny z pojetí založeného na jediném stěžejním kritériu-kritériu základní funkce projevu¹. Klasifikace funkčních stylů spisovného jazyka se pak jeví následovně: styl sdělovací zahrnuje styl prostě sdělovací, odborný, publicistický, umělecký a administrativní.

Odborný styl s dílčími oblastmi stylu vědeckého, stylu prakticky odborného a eventuálně stylu populárně naučného sleduje pojmovost jako konstituující faktor projevu. Má řadu charakteristických rysů, které jej od zbylých stylů odlišují. Do opozice k ostatním stylům jazyka je stavěn především na základě své pojmovosti, přesnosti, jednoznačnosti, neemotivnosti, promyšlenosti výkladu a značné explicitnosti sdělení. Odborný text je přesný a ucelený. Disponuje logickou strukturou, má jasnou strukturu vazeb mezi výroky a je jednoznačný. Kromě používání termínů, z nichž některé mohou mít mezinárodní charakter, je pro odborný styl typické i používání jazykových šablon.

Dalšími znaky odborného stylu jsou tendence k abstraktnímu vyjadřování, silné potlačení komunikujícího subjektu ve prospěch objektivnosti textu, textová koherence, propracované horizontální a vertikální členění textu, použití grafických symbolů pro zpřesnění a zkrácení textu². Odborný projev je pak úplný a určitý s minimálním obsahem redundantních prvků.

1.2. Právní jazyk

Právní jazyk je spisovný odborný jazyk, který se vyznačuje specifickou lexikální zásobou a stylistikou. Někteří autoři³ dělají rozdíl mezi právním jazykem, který chápou jako subsystém obecného jazyka a právním stylem, který vzniká konkrétní realizací právního subsystému na základě volby jazykových prostředků. Pro účely této práce není

¹ CHLOUPEK, Jan. *Stylistika češtiny*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 43.

² KARLÍK, Petr, et al. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha : Lidové noviny, 2002, str. 454n.

³ např. M. Tomášek

nutné dělat mezi právním jazykem a právním stylem rozdíl. Ostatně i jiní autoři od toho pojetí také ustoupili⁴.

Od právního jazyka, jímž je vyjádřeno samo právo, je však třeba odlišit jazyk právnícký, tedy jazyk právníků, kteří se o právu vyjadřují. Tyto dva styly od sebe ale nelze oddělit úplně přesně, protože se vzájemně ovlivňují. Tomášek⁵ se dokonce přiklání k názoru, že termín právní styl je obecnější a dá se použít i jako hyperonymum pro právnícký styl. Pro styl právního jazyka je typická psaná forma, styl jazyka právníckého jako styl jazyka právníků o právu hovořících nebo píšících, může ze své podstaty nabývat i mluvené podoby. V rámci tohoto stylu lze vysledovat výskyt profesního žargonu právníků, či právníckého slangu.

Styl právního jazyka lze dále rozdělit na řadu substylů. Vyplývá to z předpokladu, že se i substyly jednotlivých právních odvětví navzájem odlišují. Styl soukromého práva se tak bude lišit od stylu veřejného práva. Rozdíly jsou vyvolány spíše extralingvistickými okolnostmi a jsou ovlivněny relativní uzavřeností nebo otevřeností jednotlivých odvětví práva⁶.

Poněvadž je právní jazyk součástí odborného stylu, shodují se jeho základní charakteristiky s vlastnostmi tohoto stylu. Podle Tomáška jsou požadavky kladené na právní jazyk následující:

- ⇒ významová přesnost,
- ⇒ jednoznačnost,
- ⇒ stručnost,
- ⇒ srozumitelnost,
- ⇒ ustálenost,
- ⇒ ústrojnost⁷,
- ⇒ úkonnost.

Na právní jazyk lze pohlížet a zkoumat ho hned z několika hledisek. Jedná se především o hledisko funkcí a vlastností právního jazyka a hledisko jeho lexika a stylistiky.

⁴ např. B. Havránek

⁵ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. doplněné vydání. Praha : Linde, 2003, str. 24n.

⁶ Například pro termíny trestního práva je typická stabilita, protože toto odvětví práva je ve srovnání s jinými relativně uzavřené.

⁷ Ústrojnost = účelná uspořádanost; viz. www.slovník-cizich-slov.cz

1.2.1. Funkce a vlastnosti právního jazyka

Právní jazyk plní dvě základní funkce:

- Funkce jazykového vyjádření právních norem
Právním jazykem jsou vyjádřeny prameny práva, jakož i akty aplikace práva.
- Funkce informační
Právní jazyk slouží jako prostředek, kterým se tvůrce právních textů obrací na své adresáty.

Na základě těchto funkcí lze vyvodit některé vlastnosti právního jazyka a požadavky, které jsou na něj kladeny.

Z funkce jazykového vyjádření právních norem vyplývá požadavek jednoznačnosti a přesnosti právního jazyka⁸. Jednoznačnost právního jazyka se vyznačuje konstantním používáním právních termínů. V praxi to znamená potřebu vyjadřovat určit pojem vždy stejným názvem a vyhýbat se synonymním výrazům. Zároveň je žádoucí vyhýbat se výrazům polysémantickým. Toho, aby se předešlo mylnému výkladu termínů právního jazyka, mohou zákonodárci zamezit používáním tzv. legálních definic. Pro dosažení jednoznačnosti právního jazyka je potřeba neustále usilovat o přesnost nejen v oblasti právní terminologie, ale i v oblastech syntaxe, stylistiky a v neposlední řadě i v oblasti gramatiky.

Tendence k co nejpřesnějšímu předání informací vedou k vytváření textových modelů⁹. Pro právní jazyk jsou tak typické především:

- Speciální právní termíny,
tedy jednotky právního jazyka, které „pojmenovávají právní skutečnost a dají se přesně definovat“¹⁰. Termíny lze dále rozdělit na jedno a víceslovné, přičemž pro právní jazyk je typická převaha termínů víceslovných. Jelikož jsou právní texty bohaté na výskyt odborných výrazů, termínů, dají se označit jako texty nasycené informacemi, které jsou náročné na vnímání.

⁸ HOLLANDER, Pavel. *Filosofie práva*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2006, str. 216.

⁹ CHLOUPEK, Jan. *Stylistika češtiny*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 175.

¹⁰ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. doplněné vydání. Praha : Linde, 2003, str. 49.

- Ustálená větná spojení,
jimiž jsou víceslovné výrazy neterminologické povahy, které mají pevnou vazbu¹¹. Tou je ve většině případů vazba slovesa s určitým podstatným jménem. Ustálená spojení právní skutečnost pouze popisují, ale nepojmenovávají ji.
 - Jazykové šablony,
které mohou být charakterizovány jako ustálené právní obraty. Někdy se jedná o seskupení více slov, jindy o celé věty. Jazykové šablony jsou používány za účelem sdělení určité právní informace a přispívají k dosažení vyššího stupně přesnosti a úspornosti právních textů.
 - Přesnost vyjadřování souvětných vztahů,
 - Složitější stavba souvětí a jmenné vyjadřování.
- Všechny tyto prostředky a obraty slouží k intelektualizaci jazyka.

Aby mohl právní jazyk splnit i svoji informační funkci, je potřeba, aby byl srozumitelný. Právní dokumenty by měly být tvořeny texty obsahujícími takový repertoár vyjadřovacích prostředků, se kterými je seznámen autor, jakož i adresát textu. Tento styl není určen široké veřejnosti a v mnohém se vzdaluje běžné, neformální komunikaci. Od adresáta textu je tak očekávána alespoň základní orientace v dané oblasti. Obava veřejnosti z naprosté nesrozumitelnosti právního jazyka se zdá být přehnaná. „Zkušenosti ukazují, že rovněž lidé bez jakéhokoli právního vzdělání poměrně lehce porozumějí textu právní normy, a tedy že nedostatek právního vzdělání obvykle nebrání porozumění významu v právní normě“¹². Na druhé straně nedostatečné vzdělání v oblasti práva znemožňuje příjemci sdělení propojit si získané informace do souvislostí a ztěžuje tak správné pochopení podstaty právního textu.

Ze vzájemného vztahu požadavků na přesnost a srozumitelnost právního jazyka vzniká určitá protichůdnost. Zvyšování jednoznačnosti, přesnosti právního jazyka, a tedy zvyšování stupně jeho exaktnosti, vede k jeho nesrozumitelnosti, ke snížení hodnoty práva, a opačně, zvyšování srozumitelnosti vede ke snižování jeho přesnosti. Tímto je založen tzv. paradox právního jazyka. Jeho řešení spočívá ve vzájemné proporcionalitě, vyváženosti obou funkcí právního jazyka a z nich plynoucích

¹¹ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. doplněné vydání. Praha : Linde, 2003, str. 51.

¹² HOLLANDER, Pavel. *Filosofie práva*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2006, str. 216.

vlastnosti¹³. Tato proporcionalita se přitom dotýká jak oblasti slovní zásoby, tak oblasti stylistiky právního jazyka.

1.2.2. Lexikum právního jazyka

Vývoj slovní zásoby právního jazyka je relativně pomalý. Dochází k němu v konfrontaci s předmětem právní regulace i s vývojem přirozeného jazyka. Tyto dva vlivy pak způsobují vznik právních neologismů, jakož i zastarávání právních termínů a vznik právních archaismů¹⁴. Slovní zásoba právního jazyka je velmi chudá, má nízký rozptyl a vysokou koncentraci slovníku¹⁵. Je možné si povšimnout, že obsahuje i termíny jiných odborných subsystémů, jako jsou subsystémy politický, ekonomický a další.

Přestože je lexikum právního jazyka relativně ustálené, dochází i v této oblasti k určitým inovacím za účelem zpřístupnění jazyka. Tyto změny však nesmí jít na úkor jeho výrazové schopnosti, přesnosti, zřetelnosti¹⁶. Volba informací a forma, kterou jsou informace podávány, by měly vést u vnímatele k vytvoření přesné, jednoznačné a úplné představy o předmětu sdělení¹⁷. Ačkoliv se někteří teoretici překladu¹⁸ zmiňují o nežádoucí aktualizaci slovníků čerstvými výrazy, obraty a frázemi, domnívám se, že v případě právního jazyka jsou aktualizace žádoucí. Jejich pomocí lze dosáhnout nebo se alespoň přiblížit adekvátnímu překladu.

Lexikum, slovní zásoba, právního jazyka vychází ze spisovného přirozeného jazyka. Některé prvky slovní zásoby přirozeného jazyka ale vůbec neobsahuje. Jedná se především o citoslovce, případně substantiva obsahující citové zabarvení. Pro právní jazyk je také typická odlišná frekvence používání jednotlivých slovních druhů ve srovnání s obecným základem. Jelikož jsou právní předpisy nástrojem regulace, a nikoli prosby, výzvy, neobsahují odůvodnění. Z tohoto důvodu zpravidla nenajdeme ve slovním základu jazyka právních předpisů spojky *a tudíž*, *protože*, *jelikož*, apod.

Slovní zásoba právního jazyka může být rozdělena do několika základních skupin, a to následovně na:

¹³ HOLLANDER, Pavel. *Filosofie práva*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2006, str. 217.

¹⁴ Tamtéž, str. 219.

¹⁵ KOŘENSKÝ, Jan; CVRČEK, František; NOVÁK, František. *Juristická a lingvistická analýza právních textů*. Praha : Academia, 1999, str. 67.

¹⁶ V českém jazyce tak dochází například k odstraňování archaismů (infinitivy sloves zakončené *-ti* bývají nahrazovány infinitivy zakončenými *-t*)

¹⁷ CHLOUPEK, Jan. *Stylistika češtiny*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 169.

¹⁸ Např.: Jiří Levý ve svém díle Kapitoly z teorie a metodiky překladu.

- slova, která se vyskytují pouze v právním jazyce,
- slova spisovného jazyka, která nemají právní význam a která zůstávají právnímu jazyku neznámá a konečně na
- slova, která se vyskytují jak v právním jazyce, tak i v obecném spisovném jazyce, která mají svůj právní i obecný význam. Charakteristickým znakem těchto právních termínů je jejich formální podobnost s výrazy obecné slovní zásoby, po významové stránce se však svojí sémantickou strukturou od těchto výrazů značně odlišují.

Je důležité uvědomit si, že zařazení slov do jednotlivých kategorií není neměnné a slova specializované slovní zásoby mnohdy přecházejí z úrovně odborného jazyka do úrovně běžného jazyka a naopak. V momentě, kdy se slovo obecné slovní zásoby stane právním termínem, je potřeba ho odborně definovat.

1.2.3. Stylistika právního jazyka

Specifika právního jazyka se projevují i v oblasti stylistiky. Jazykové stylistické prostředky mohou být lexikální nebo gramatické.

Výběr lexikálních prostředků charakterizuje právní jazyk do podoby strohého, neemocionálního jazykového stylu. Je pro něj příznačné časté využívání substantiv a nn adjektiv, do určité míry i číslovek, menší výskyt zájmen, příslovcí, částic a absence citoslovcí¹⁹. Zvláštní úlohu hraje používání dokonavého vidu, který daný děj nejenže označuje, ale vyjadřuje i jeho výsledek.

Výběr gramatických prostředků je ovlivněn větnou stavbou. „Právní stylistika pravidelně používá podřadná souvětí k vyjádření vztahu podmínky nastoupení normativního tlaku a normativního následku, přičemž platí pravidlo, dle kterého je obsah právní regulace zpravidla vyjádřen ve větě hlavní a nikoliv ve větě vedlejší“²⁰.

1.3. Rysy právní francouzštiny ve srovnání s češtinou

Jedním ze specifických znaků jazyka právních textů je jeho úzká propojenost s legislativou státu, ve kterém právní texty vznikají. Právní systém státu představuje mimojazykovou skutečnost, která má ve značné míře vliv na vlastnosti právních textů.

¹⁹ HOLLANDER, Pavel. *Filosofie práva*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2006, str. 219.

²⁰ Tamtéž.

Právní francouzština se vyznačuje specifiky hned v několika oblastech:

1.3.1. Specifika v rovině lexikální

Vývoj slovní zásoby francouzského práva má dlouhou historii. Většina právních termínů má svůj přesný význam. Francouzské právní termíny však vznikají a zanikají v čase tak, aby vyhovovaly potřebám společnosti a jejich význam se tak v jednotlivých obdobích může lišit. Výsledkem toho je pak mnohovýznamovost právních termínů.

Pro francouzské právní termíny je charakteristická značná zastaralost. Francouzský právní jazyk, na rozdíl od českého, nebyl totiž postižen čtyřicetiletým panováním socialistického práva a je proto jazykem ustáleným a tradičním²¹.

Při analýze francouzských textů je možné setkat se s toponymy. Jedná se především o názvy frankofonních zemí a měst. Pro toponyma, která mají ustálený český překlad, se použije tohoto výrazu, ostatní se ponechávají v originálním tvaru.

Kromě toponym obsahují francouzské právní texty také názvy francouzských institucí, úřadů a organizací, které v České republice neexistují. Pro jejich překlad lze využít například překladatelského postupu kalkování.

Jak uvádí J. P. Vinay a J. Darbelnet texty francouzského trestního práva obsahují také některé výrazy, které jsou psanou podobou shodné se svými protějšky v druhém jazyce, tzv. faux amis, jejich význam je však odlišný²².

FAUX AMIS	Chybný překlad	Správný překlad
Liste ²³	List	Seznam
Communication ²⁴	Komunikace (dopravní)	Sdělení, oznámení
Magistrat ²⁵	Magistrát	Soudce, Státní zástupce
Condition ²⁶	Kondice	Podmínka

Tabulka č. 1 - Faux amis

²¹ PETRŮ, Ivo. Několik poznámek k překladu francouzského právního textu. In VALCEROVÁ, Anna. *Vztahy a súvislosti v odbornom preklade*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, 2007, str. 88.

²² VINAY, Jean Paul; DARBELNET, Jean. *Stylistique comparée du français et de l'anglais - méthode de traduction*. Beauchemin, 1990, str. 71.

²³ Article 131-31 CP: La liste des lieux interdits ainsi que les mesures de surveillance et d'assistance peuvent être modifiées par le juge de l'application des peines, dans les conditions fixées par le CPP.

²⁴ Article 131-35 CP: La diffusion de la décision est faite par le Journal officiel de la République française, par une ou plusieurs autres publications de presse, ou par un ou plusieurs services de communication au public par voie électronique

²⁵ Article 434-9 CP: Un magistrat, un juré ou toute autre personne siégeant dans une formation juridictionnelle

²⁶ Article 131-36 CP: Ce décret détermine également les conditions dans lesquelles s'exécutera l'activité des condamnés à la peine de travail d'intérêt général ainsi que la nature des travaux proposés.

Ve francouzských právních textech se lze mnohdy setkat i se slovy latinského původu²⁷, které je činí méně srozumitelné. V textech jsou také často užívány následující zkratky²⁸:

- *L. (loi)*²⁹, která odkazuje na příslušný zákon,
- *n° (numéro)*³⁰, která je obdobou českého č., tedy zkratkou pro číslo.

Jiných odlišností si lze povšimnout v situaci, kdy jsou pro vyjádření téže skutečnosti používány jiné prostředky. Těm je třeba věnovat zvláštní pozornost. Při jejich nesprávném překladu by došlo ke zkreslení a nepřesnému vyjádření dané skutečnosti. Mezi tyto výrazy patří například:

- *huit jours*³¹, jehož doslovným překladem by byl výraz osm dní.

Ve skutečnosti však odpovídá výrazu *sedm dní*, tedy týdnu.

1.3.2. Specifika v rovině syntaktické

Francouzský právní jazyk disponuje určitými charakteristickými rysy, které jej umožňují bez obtíží odlišit od odborného jazyka dalších oborů. Jeho podoba odpovídá cíli, pro který je určen: přenesení určitého právního sdělení.

Ze syntaktického hlediska je pro francouzský právní jazyk typické používání pasivních forem bez vyjádření činitele, podřadných souvětí, vysoký stupeň nominalizace, používání přechodníku přítomného³². Pasivní konstrukce přispívají k dosažení neutrálního a objektivního tónu právních textů. Cílem jejich použití je dosažení určité vážnosti normativních textů. V právních textech bývají obsaženy neosobní konstrukce. Upřednostňováno je uplatnění zájmena *il* před zájmenem *on*. Ze slovesných časů je nejčastěji používán přítomný čas, často se objevuje i čas budoucí³³. Pro slovesa je možné postavení v antepozici, tedy umístění na začátku věty, nebo naopak postavení v postpozici.

²⁷ Viz.: Příloha A

²⁸ Viz.: Příloha B

²⁹ Article 222-36 CP ... au sens de l'article L. 6313-1 du code du travail pour une durée de cinq ans.

³⁰ Article 226-16-6 CP Le fait, hors les cas où le traitement a été autorisé dans les conditions prévues par la loi n° 78-17 du 6 janvier 1978 précitée.

³¹ Article 222-11 CP Les violences ayant entraîné une incapacité totale de travail pendant plus de huit jours sont punies de trois ans d'emprisonnement et de 45000 euros d'amende.

³² Ve tvaru en + přičestí přítomné významového slovesa (participe présent) ; př. En statuant, en déclarant.

³³ Article 121-6 CP: Sera puni comme auteur le complice de l'infraction, au sens de l'article 121-7.

Ohledně syntaxe může uživatel francouzského právního textu zarazit často užívaná změna slovosledu, který je přitom ve francouzštině poměrně rigidní. Jedná se o inverzi základní skladebné dvojice dle české terminologie tedy podmětu a přísudku³⁴.

Stejně jako české právní texty, obsahují i francouzské právní texty také věty jednoduché. Podstatnou část textů ovšem tvoří dlouhá a složitá souvětí, jejichž struktura je od českého pojetí odlišná. Značná délka vět, která je výsledkem snahy o předání vyčerpávající informace, přispívá k určité rozvláčnosti právního textu.

Častá jsou souvětí složená z několika souřadných a podřadných vět. Taková struktura věty zhoršuje orientaci v textu a vede k neporozumění sdělované informace. Podřadná souvětí jsou nejčastěji uváděna výrazy *qui, que, dont, où, lequel*, nebo jsou vyjádřena minulým přičestím³⁵. Dále jsou tvořena za pomoci konektorů vyjadřujících podmínku, časové zařazení a cíl³⁶. Aplikace těchto konektorů má následně vliv na používání slovesného způsobu konjunktivu nebo infinitivu. Souvětí, která jsou uvedena spojkovým souslovím, začínají větou vedlejší, až poté následuje věta hlavní.

1.3.3. Specifika stylistická

Volba stylu, jakým jsou francouzské právní texty napsány, není náhodná a má své logické odůvodnění. Záleží na informaci, která má být předána a na účinku, který má daný text vyvolat. Tak například normativní texty, prostřednictvím kterých mluví stát ke svému lidu, jsou psány v tónu oficiálním, až slavnostním.

Právní texty obsahují některá specifika, která jsou jim vlastní. Pro oba jazyky je tak typická bezpříznakovost mužského rodu³⁷.

Problematickým jevem při překladu francouzského právního textu je hromadění synonym, jejichž automatické převádění do češtiny je však obvykle zbytečné, zvláště jsou-li součástí jazykových šablon³⁸.

³⁴ PETRŮ, Ivo. Několik poznámek k překladu francouzského právního textu. In VALCEROVÁ, Anna. *Vztahy a závislosti v odbornom preklade*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, 2007, str. 90.

³⁵ Article 133-13 CP: La réhabilitation est acquise de plein droit à la personne physique condamnée qui n'a, dans lesdélais ci-après déterminés, subi aucune condamnation nouvelle à une peine criminelle ou correctionnelle.

³⁶ Podmínka – *à condition que, au cas où, dans la cas où*, časové zařazení - *lorsque, après que, avant que, jusqu'à ce que*, cíl – *pour que, afin de, afin que*.

³⁷ Např. termín *dédic* slouží pro označení jak dědice-muže, tak dědice-ženy. Stejnou funkci má ve francouzštině termín *héritier*.

³⁸ PETRŮ, Ivo: c.d., str. 90.

K dalším typickým stylistickým záležitostem francouzských právních textů patří bezesporu užívání odkazů na předcházející či následující subjekty či situace pomocí archaicky působících adjektiv typu: *ledit* = takřečený a jejich obdob či odvozenin³⁹.

³⁹ PETRŮ, Ivo. Několik poznámek k překladu francouzského právního textu. In VALCEROVÁ, Anna. *Vztahy a súvislosti v odbornom preklade*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, 2007, str. 91.

2. PRÁVNÍ PŘEKLAD

Za právní překlad lze považovat překlad jakéhokoliv právního textu. V oblasti trestního práva se jedná hlavně o samotné zákony, rozsudky nebo jiná rozhodnutí soudu. Naprosto nezbytným prvkem každého právního překladu je dodržení dané terminologie v souladu s právním řádem a odpovídající stylistické ladění. Cílem překladu není reprodukce jazykových prostředků, ale právní informace, kterou texty vyjadřují.

2.1.1. Úloha překladatele

O právu se nelze vyjadřovat jinak než jazykem práva. Překlad právního textu je náročný proces. Na osobu překladatele jsou v této oblasti kladeny vysoké nároky. Překladatel vystupuje v procesu překladu jako klíčový článek, na kterém závisí úspěch či neúspěch překladu. Při překladu, který je chápán jako převod textu z výchozího jazyka do jazyka cílového, se obecně požaduje nejen věcná přesnost překladu a jazykově správné ztvárnění v cílovém jazyce, ale také náležité ladění stylistické⁴⁰. Zatímco při překladu umělecké literatury je překladatel podroben jistému uměleckému záměru, překladatel odborné literatury klade zásadní důraz na obsah informace⁴¹. Harmonie jazyka a estetika ustupují v tomto případě do pozadí a na důležitosti nabývají prvky, jako jsou přesnost a obsah informace. Před překladatelem stojí nelehký úkol transformace právního textu z terminologické soustavy jednoho státu do terminologické soustavy druhého státu. Je potřeba zajistit, aby originální i přeložený právní text byly identické jak po stránce jazykové, tak po stránce právní tak, aby z nich vyplývaly stejné právní účinky. Právě závazné právní účinky činí z právního překladu specifickou disciplínu překladatelské činnosti, která je charakteristická svou komplikovaností.

2.1.2. Standardy pro překladatelské služby

Každý zadavatel překladu má vždy právo na jeho kvalitní provedení ze strany překladatele. Za účelem uspokojení potřeb zákazníka vznikly normy, které by kvalitní překlad měly zajistit. „V oblasti překladatelských služeb dnes existují národní normy italská, rakouská a německá. V roce 2006 byla vydána evropská norma EN 15038, která vznikla z iniciativy Evropské asociace překladatelských agentur. Normu vytvořil

⁴⁰ RADINA, Otomar. *Francouzština a čeština-systémové srovnání dvou jazyků*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1981, str. 128.

⁴¹ ŽVÁČEK, Dušan. *Kapitoly z teorie překladu*. Olomouc : Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995, str. 36.

Evropský výbor pro normalizaci (CEN) a od listopadu 2006 platí i v České republice pod označením ČSN EN 15038⁴². Samotná certifikace podle této normy není povinná, je však určitou zárukou kvality překladu a pro zadavatele překladu mívá větší váhu než základní certifikace mezinárodní normou kvality ISO 9001.

2.1.3. Vnitrojazykový a mezijazykový překlad

V této kapitole jsou stručně přiblíženy metody a postupy vnitrojazykového a mezijazykového překladu⁴³. Podle Tomáška se dají rozlišit dva typy překladu. Prvním z nich je překlad uvnitř jednoho jazyka, překlad intrasémiotický, při kterém je překládanému právnímu projevu udílen jeho význam. To se však neděje pro potřeby aplikace práva, nýbrž pro účely překladu z jednoho jazyka do druhého. Vnitrojazykový překlad zjišťuje, komu jsou právní projevy určeny a vystupuje jako spojnice mezi právními projevy a jejich významem⁴⁴. Jedná se o překlad z prvního sémantického stupně do druhého, což není nic jiného než převod z odborného jazyka do jazyka běžného⁴⁵.

Druhým typem je pak překlad mezijazykový, tedy překlad mezi dvěma různými jazyky, jazykem výchozím a cílovým tak, jak je chápán v běžných souvislostech.

a) Metody vnitrojazykového překladu

Každá metoda představuje určitý způsob, kterým lze dosáhnout daného cíle. Počet používaných metod vnitrojazykového překladu není neměnný. Naopak dochází k jeho navyšování v souvislosti se vznikem metod nových. Metody vedou k poznání právních projevů a jejich následnému převodu z jednoho jazyka do druhého. Tomášek⁴⁶ se ve svém díle zmiňuje o následujících metodách:

Metoda sémantická

Tato metoda patří k nejstarším a dnes již poměrně překonaným metodám. Jedná se o základní metodu, která se při vnitrojazykovém překladu použije. Na základě této

⁴² Viz.: <http://cepres.cz/index.php?action=3>

⁴³ Výčet metod a postupů není úplný. V praxi se objevují nové metody a postupy, nadto se i ty stávající navzájem prolínají a vytvářejí různé kombinace. Podrobnější výčet metod uvádí Tomášek ve Zvláštní části svého díla: TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. doplněné vydání. Praha : Linde, 2003.

⁴⁴ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. doplněné vydání. Praha : Linde, 2003, str. 55n.

⁴⁵ PETRŮ, Ivo. Několik poznámek k překladu francouzského právního textu. In VALCEROVÁ, Anna. *Vztahy a souvislosti v odbornom preklade*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, 2007, str. 87.

⁴⁶ TOMÁŠEK, Michal, c.d.: str. 57-94.

metody překladatel zjišťuje obsah, význam právních projevů. Metoda zkoumá vztah mezi označovanou skutečností – designátem a právním pojmem, který ji označuje – designátorem⁴⁷. Je žádoucí doplnit ji některou z dalších metod, protože samotné zjištění významu právního projevu není pro překlad dostačující. Sémantická metoda se vyskytuje ve dvou variantách, psychologické a lexikální. Jejím předmětem jsou jak samotné právní termíny, tak i slovní spojení a jazykové šablony.

Metoda logická

Na rozdíl od sémantické metody, která se zajímá o to, jak jazykové znaky vyjadřují obsah právního pojmu, logická metoda si všímá jeho logické struktury. Nepochopení logické struktury právního projevu může být příčinou nežádoucího zkreslení sdělované informace. Pouhá znalost slovní zásoby a mluvnice není dostačující, překladatel ke své práci potřebuje využít i poznatků z oblasti právní logiky. Metoda se zaměřuje na celé věty nebo polovětné konstrukce a jejím předmětem jsou tak hlavně slovní spojení a ty jazykové šablony, které v sobě odrážejí jistou logickou strukturu.

Metoda systémová

System právního jazyka se vyznačuje třemi základními aspekty, bez nichž by jen stěží mohl existovat. Jedná se o aspekt strukturně funkcionální, komunikativní a integrační. Systémová metoda⁴⁸ má za úkol tyto aspekty popsat tak, aby poté mohly co nejlépe sloužit překladatelskému postupu.

Strukturně funkcionální aspekt znamená zařazení právního projevu do struktury a následné využití této struktury v dalším překladatelském postupu.

Komunikativní aspekt si klade za cíl odhalit vazby právního jazyka s jinými systémy. Jedná se přitom o dva okruhy vazeb, a to o vazby s jinými subsystémy téhož jazyka a o vazby s právními jazyky jiných národních jazyků.

Integrační aspekt se zabývá těmi faktory, které spojují systém právního jazyka a vytváří z něj komplexní celek.

Metoda historická

Úkolem historické metody⁴⁹ je zjišťování historické podmíněnosti právních výrazů. Mimo to tato metoda pojednává o používání či nepoužívání archaismů nebo

⁴⁷ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. doplněné vydání. Praha : Linde, 2003, str. 59.

⁴⁸ Tamtéž, str. 80nn.

⁴⁹ Tamtéž, str. 88nn.

historicky motivovaných termínů, jejichž význam může pro dnešní příjemce zůstat skryt. Historická podmíněnost právních výrazů má dvojí dopad, přechodný a trvalý.

Přechodný dopad historické podmíněnosti je charakterizován vznikem právních výrazů, které se užívají pouze určitou dobu a následně se zařazují mezi archaismy.

Pokud má však historická podmíněnost trvalý dopad, znamená to, že se příslušný termín rozšíří natolik, až je jeho obsah znám ve více jazycích a obvykle se tak zapomene, jak termín ve skutečnosti vznikl.

Metoda geografická

Geografická metoda⁵⁰ vychází z předpokladu, že každý právní projev je uskutečňován ve státním nebo národním jazyce. Státní a národní jazyk nemusí vždy znamenat totéž. Mohou tak vzniknout následující varianty:

- varianta, kdy je právo jednoho státu vyjádřeno jedním jazykem. Tak je tomu například v České republice, Polsku a některých dalších státech. V tomto případě se vnitrojazykový překlad provádí uvnitř jednoho jazyka a překlad do jiného jazyka, jímž se označuje právo jiného státu, je pak záležitostí mezijazykového překladu.
- varianta, kdy je právo jednoho státu vyjádřeno více jazyky. Tak je tomu ve státech, ve kterých existuje více než jeden oficiální jazyk, tedy například ve Švýcarsku, Belgii nebo Kanadě. Vnitrojazykový překlad probíhá obdobně jako v případě první varianty. Je však třeba mít na zřeteli, že pojmy musí ve všech jazycích vyjadřovat tutéž právní skutečnost.
- varianta, kdy je právo několika různých států vyjádřeno jedním jazykem. Tak například německým jazykem je vyjádřeno právo Německa, Rakouska a Švýcarska, francouzským jazykem zase právo Francie, Belgie, Lucemburska a Kanady. V rámci této varianty nedochází přirozeně k mezijazykovému překladu, ale jedná se výhradně o výlučné pole působnosti vnitrojazykového překladu. Největší obtíže způsobují různé varianty jednoho jazyka v jednotlivých státech.

b) Překladačské postupy mezijazykového překladu

Jen v omezené míře lze při převodu mezi francouzštinou a češtinou, tedy jazyky typologicky odlišnými, užít doslovného překladu⁵¹. K tomu, aby se při překladu dosáhlo významové shodnosti právního textu ve výchozím i v cílovém jazyce, jsou používány

⁵⁰ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. doplněné vydání. Praha : Linde, 2003, str. 91nn.

⁵¹ TIONOVÁ, Alena. *Francouzština pro pokročilé*. Praha : LEDA, 2002, str. 284.

různé překladatelské postupy. Pro právní překlad jsou aplikovány obdobné překladatelské postupy jako při obecném překladu. Těmito postupy jsou hlavně transpozice, modulace, kalkování a výpůjčka.

Překladatelský postup transpozice

Tento překladatelský postup usiluje o co největší zachování významové stránky právního projevu. Toho je možné dosáhnout za cenu změny výrazové stránky projevu.

Potřeba změny výrazové stránky je vyvolána zejména snahou o věrnější vystižení obsahu právního projevu nebo snahou o jeho větší ústrojnost. Důsledkem použití překladatelského postupu transpozice je změna cílového právního jazyka oproti jazyku výchozímu, a to na úrovni slovních druhů a větných členů. Dvěma základními druhy transpozice jsou tak transpozice slovnědruhová a větněčlenská⁵².

Transpozice slovnědruhová spočívá v tom, že týž sémantický obsah je vyjádřen v cílovém textu jiným slovním druhem než v originále⁵³. Svě využití nachází zejména při překladu víceslovných termínů. Příkladem slovnědruhové transpozice z oblasti právního jazyka mohou být následující výrazy: *à titre exceptionnel* – *výjimečně*, *le juge des libertés et de la détention* – *vazební soudce*.

Transpozice větněčlenská se používá spíše při překladu neterminologických výrazů, které jsou součástí právního jazyka. Použití tohoto překladatelského postupu závisí do značné míry na subjektivním postoji překladatele. Při vlastní tvorbě překladu je vhodné opřít se o informace týkající se jednotlivých jazykových typů. V teorii se obvykle odlišuje pět typů jazyků, z nichž lze lépe odvodit obvyklé vyjadřování v daném jazyce. Jedná se o jazyky typu izolačního, aglutinačního, flexivního, introflexivního a polysyntetického.

Mezi překladatelský postup transpozice bývají řazeny také další dva překladatelské postupy: postup koncentrace, při kterém dochází ke zhušťování, tedy zmenšení počtu slov a postup diluce, při kterém naopak dochází k rozšiřování počtu slov. Koncentrace či diluce může být povinná, pokud je z důvodu jazykové stavby či lexikálního systému nutné takového postupu využít. Existuje-li možnost volby mezi několika synonymními prostředky, jde o postup nepovinný⁵⁴.

⁵² TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. doplněné vydání. Praha : Linde, 2003, str. 109.

⁵³ TIONOVÁ, Alena, c.d.: str. 284.

⁵⁴ TIONOVÁ, Alena.,c.d.: str. 297.

Překladatelský postup modulace

Podstata překladatelského postupu modulace spočívá v převodu významové (sémantické) stránky právního projevu z výchozího jazyka do odpovídající významové stránky v jazyce cílovém za použití přiměřených výrazových prostředků⁵⁵. Využití nachází nejen při překladu termínů, ale hlavně při překladu rozsáhlejších projevů, jakými jsou slovní spojení, jazykové šablony nebo celé větné konstrukce. Je nutná tam, kde by přímý nebo i transponovaný ekvivalent byl sice gramaticky správný, ale odporoval by duchu cílového jazyka⁵⁶.

Překladatelské postupy étoffement a dépouillement

Překladatelský postup étoffement spočívá v posílení výrazů s oslabeným obsahem plnovýznamovým slovem. Nejčastěji takto bývají posilovány francouzské předložky *de* a *à*. Opačným překladatelským postupem je dépouillement.

K étoffement dochází tedy často při překládání do češtiny, k dépouillement při překládání z francouzštiny⁵⁷.

Překladatelský postup kalkování

Při použití překladatelského postupu kalkování dochází k přesnému překladu vnitřní struktury právního projevu z výchozího jazyka do cílového jazyka při zachování jeho mluvnické kategorie. Výsledkem je vznik nových právních termínů. K tomuto překladatelskému postupu se přistupuje zvláště tehdy, když překládané právní projevy v cílovém jazyce neexistují. Vzhledem k omezeným možnostem kalkování je v některých případech vhodnější uchýlit se k použití původního termínu výchozího jazyka, ze kterého se tak stane internacionalismus.

Překladatelský postup výpůjček

Pokud se při překladu použije postupu výpůjčky, znamená to, že dojde přenesení právního projevu z výchozího jazyka do cílového jazyka beze změny jak jeho výrazové, tak jeho významové složky. Od překladatelského postupu kalkování se tento postup liší v tom, že překladatel nevytvoří nový termín, ale použije termín obsažený ve výchozím jazyce, s tím že po jeho přenesení nedochází ke změně jeho významu.

⁵⁵ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. doplněné vydání. Praha : Linde, 2003, str. 116.

⁵⁶ TIONOVÁ, Alena. *Francouzština pro pokročilé*. Praha : LEDA, 2002, str. 311.

⁵⁷ Tamtéž, str. 304.

2.1.4. Problémy při překladu

Při překladu právních textů se mohou objevit komplikace, které mají svůj původ především v odlišnosti právních systémů výchozího a cílového jazyka. Již při běžném pozorování je zřejmé, že zvyklosti redakce právních textů jsou v různých zemích odlišné. Rozdílné strukturování mimojazykové skutečnosti ve výchozím a cílovém jazyce má za následek asymetrii jazykových znaků.

a) Neexistence doslovného ekvivalentu

Nutnost souladu termínů a pojmů ve výchozím a cílovém jazyce staví překladatele do obtížné situace. V podmínkách, kdy daný právní termín nemá doslovný ekvivalent v cílovém jazyce, je nejjednodušším řešením kalkování. Není-li uvedený postup možný, je nutné provést volbu mezi vyhledáním alespoň přibližně funkčně obdobného analogického konceptu z českého právního řádu, jehož pojmenování by bylo aplikovatelné na daný případ, nebo vytvořením zcela nového originálního termínu⁵⁸.

b) Existence ekvivalentního pojmu s jiným právním obsahem

Jiný problém nastane, pokud „určitý pojem existuje v obou jazycích, ale neodráží stejné skutečnosti“⁵⁹ nebo v případě, kdy slovu v jednom jazyce odpovídá více ekvivalentů v druhém jazyce. Jakýkoliv posun významu, ke kterému by se mohl překladatel uchýlit při literárním překladu jazyka, zde není vhodný, neboť i malá změna významu by mohla vyvolat dalekosáhlé následky. Zdaleka nejčastějším důvodem vzniklých lexikálních chyb je zejména nedostatečné osvojení si odborné slovní zásoby. V případech, kdy si překladatel není jist správným pochopením překládaného textu, doporučuje se konzultovat danou terminologii s odborníkem v oboru.

⁵⁸ PETRŮ, Ivo. Několik poznámek k překladu francouzského právního textu. In VALCEROVÁ, Anna. *Vztahy a závislosti v odbornom preklade*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, 2007, str. 92.

⁵⁹ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. doplněné vydání. Praha : Linde, 2003, str. 136.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce je rozdělena na dvě dílčí části: analýzu vybraných francouzských právních termínů a překlad nových právních termínů.

3. ANALÝZA VYBRANÝCH PRÁVNÍCH TERMÍNŮ

Předmětem první části je analýza vybraných francouzských právních termínů. Samotná terminologie trestního práva je velice obsáhlá, proto se v této části práce zaměřuji jen na vybrané oblasti, kterým věnuji větší pozornost. Výběr překládaných termínů však není proveden náhodně. Pozornost je nejdříve věnována překladu:

- o jednotlivých druhů trestných činů,
- o druhů trestů, které mohou být za spáchané trestné činy uloženy.

Následně je proveden překlad:

- o typů vězeňských zařízení, ve kterých dochází k výkonu trestu odnětí svobody.

Vybrané termíny tak společně pokrývají jednu ucelenou oblast trestního práva.

Pro překlad zvolených termínů jsou použity informace získané ze slovníků uvedených v následující tabulce, popř. z dalších slovníků uvedených v seznamu použité literatury, či z databází ISAP (Informačního systému pro aproximaci práva) a IATE (konsolidované terminologie databází evropských institucí), které rovněž zmiňuji v použitých zdrojích. V jednotlivých kapitolách praktické části jsou slovníky označeny následovně:

Označení	Název slovníku
Slovník č. 1	Francouzsko-český a česko-francouzský právní slovník, M.Larišová
Slovník č. 2	Čtyřjazyčný právní slovník, E. Le Docte
Slovník č. 3	Francouzsko-český a česko-francouzský slovník nejen pro překladatele

Tabulka č. 2 - Označení použitých slovníků

Hlavními odbornými zdroji vybraných termínů jsou primární zdroje trestního práva, tedy francouzský *trestní zákon/code pénal*⁶⁰ a *trestní řád/code de procédure pénale*⁶¹ a jejich české protějšky: zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*⁶² a zákon č. 141/1961 Sb., *trestní řád*⁶³.

3.1. Trestné činy

Kdokoliv, kdo porušuje zákon, dopouští se trestného činu. Ve francouzském trestním právu jsou *trestné činy/infractions à la loi*⁶⁴ rozděleny podle míry závažnosti do tří základních kategorií: *contraventions, délits, crimes*.

O udělení trestu za jednotlivé trestné činy rozhodují příslušné soudy, kterými ve Francii jsou: *tribunal de police/přestupkový soud*⁶⁵, *tribunal correctionnel/trestní soud*⁶⁶, *cour d'assises/porotní soud*⁶⁷.

3.1.1. Contraventions

Contraventions představují drobné trestné činy a přestupky. Ve Francii jsou jednotlivé druhy *contraventions* rozděleny podle závažnosti do pěti dílčích podskupin. Za jejich spáchání jsou pachatelé odsouzeni k zaplacení pokuty, jejíž maximální výše je aktuálně stanovena na 1500 euro, respektive na 3000 euro v případě recidivy, při které se pachatel znovu dopustí trestného činu, ačkoli byl již dříve pro daný trestný čin pravomocně odsouzen. Na rozdíl od předchozího, neobsahuje současný francouzský trestní zákon ustanovení o minimální výši pokuty. Kromě uložení pokuty, která je považována za základní trest, existují i vedlejší tresty⁶⁸. Jejich překlad je podrobněji rozebrán v kapitole 3.2.1.

Překlad francouzského termínu tak, jak ho nabízejí odborné slovníky, znázorňuje následující tabulka:

⁶⁰ Dostupný z <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20110703>

⁶¹ Dostupný z <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071154&dateTexte=20110703>

⁶² Dostupný z <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>

⁶³ Dostupný z http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_rad/

⁶⁴ LARIŠOVÁ, Markéta. *Francouzsko-český česko-francouzský právní slovník*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, str. 87.

⁶⁵ Tamtéž, str. 184.

⁶⁶ Tamtéž, str. 183.

⁶⁷ Tamtéž, str. 46.

⁶⁸ Article 131-13 CP, dostupný na <http://www.legifrance.gouv.fr>

	Zdroj	Nabízený překlad pro termín <i>contravention</i>
<i>Contravention</i>	Slovník č. 1	Přestupek, pokuta
	Slovník č. 2	Přestupek
	Slovník č. 3	Přečin, přestupek, pokuta

Tabulka č. 3 - Překlad termínu *contravention*

Při česko-francouzském překladu se pro termín *contravention* použije českého termínu *přestupek*, který se shodně objevuje ve všech použitých slovnících. Termín přestupek je co do obsahu velmi blízký francouzskému *contravention*. I v českém právním prostředí se jedná o protiprávní jednání nižšího stupně závažnosti. Pachatelům jsou ukládány podobné druhy trestů, jimiž jsou napomenutí, pokuta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci. Oproti francouzskému pojetí, ve kterém jsou *přestupky* upraveny trestním zákonem, v českém právním prostředí je jejich hlavní úprava obsažena v zákoně o přestupcích⁶⁹.

Mezi nejčastější přestupky patří drobné dopravní přestupky, dále pak porušení právních předpisů, napadení osoby, násilí spáchané na zvířeti, apod. Rozhodnutí o udělení trestu za spáchání přestupku a jeho výši přísluší především *tribunal de police/přestupkovému soudu*.

3.1.2. Délits

Jako *délits* jsou ve francouzském trestním právu označovány závažnější trestné činy. Svou závažností se nacházejí v rozmezí mezi *contrevantions* a *crimes*. Za jejich spáchání hrozí pachateli trest odnětí svobody v délce od šesti měsíců do deseti let. Trestem může být i uložení pokuty, aktuálně ve výši od 3750 euro do 500 000 euro. Další možné druhy trestů jsou uvedeny ve francouzském trestním zákoně⁷⁰. Jejich překladu je věnována kapitola 3.2.2.

⁶⁹ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, dostupný z <http://zakony-online.cz/?s46&q46=all>

⁷⁰ Article 131-3 CP, dostupný z <http://www.legifrance.gouv.fr>

Odborné slovníky nabízejí následující možnosti překladu:

	Zdroj	Nabízený překlad pro termín <i>délit</i>
<i>Délit</i>	Slovník č. 1	Trestný čin, delikt, dříve přečin
	Slovník č. 2	Přečin (<i>délit correctionnel</i>)
	Slovník č. 3	Trestný čin, delikt, přečin, přestupek, provinění

Tabulka č. 4 - Překlad termínu *délit*

Za nejlepší možnou variantu překladu považuji zvolení termínu **přečin** a to z následujícího důvodu. Použité odborné slovníky vznikly sice v nedávné době, nicméně ve své tištěné podobě nejsou a ze své povahy ani nemohou být neustále aktualizovány. Nereflektují tak v sobě změny, které přineslo přijetí nového trestního předpisu. Tím je nový trestní zákoník, který nabyl účinnosti 1. ledna 2010. Aktuální český trestní zákoník kromě jiného znovu zavedl kategorii přečinu⁷¹, který charakterizuje jako méně závažný trestný čin, jímž jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let⁷². Termín **přečin** proto nejlépe vyjadřuje postavení francouzského *délit* v systému trestných činů.

Mezi přečiny se ve Francii řadí například trestný čin krádeže, násilné trestné činy, nedovolené držení zbraně a sexuální napadení⁷³. Až na výjimky rozhoduje o udělení trestu *tribunal correctionnel/trestní soud*.

3.1.3. Crimes

Crimes jsou kategorií trestných činů, do které spadají nejzávažnější trestné činy. Odsouzený pachatel, který je fyzickou osobou, je vystaven postihu trestu odnětí svobody od deseti let až na doživotí. V případě, kdy je pachatelem právnická osoba, hrozí jí trest pokuty ve výši 75 000 euro.

⁷¹ Kategorie přečinu byla upravena v Rakousko-uherském trestním zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích, zákoně č. 117/1852 ř. z. Ten byl v roce 1950 nahrazen novým trestním zákonem č. 86/1950 Sb. který zahrnul přečiny a zločiny do jednotné kategorie trestný čin. O přečinech se od roku 1970 opět zmiňuje Zákon o přečinech č. 150/1969 Sb., zrušený zákonem č. 175/1990 Sb. k 1. červenci 1990. Aktuální trestní zákoník účinný od 1. ledna 2010 kategorií přečinu opět zavedl.

⁷² Viz.: §14 odst. 2 zákona č.40/2009Sb, dostupný z <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik>

⁷³ Viz.: <http://www.vie-publique.fr/decouverte-institutions/justice/fonctionnement/justice-penale/quels-sont-differents-types-infractions-penales.html>

Odborné slovníky nabízejí následující možnosti překladu:

	Zdroj	Nabízený překlad pro termín <i>crime</i>
Crime	Slovník č. 1	Zvlášť závažný trestný čin, zločin
	Slovník č. 2	Zločin, závažný delikt souzený porotními soudy
	Slovník č. 3	Zločin
	IATE	Zločin ⁷⁴

Tabulka č. 5 - Překlad termínu *crime*

Při francouzsko-českém překladu se pro termín *crime* použije českého termínu **zločin**. Ten nejlépe vystihuje danou právní skutečnost. V běžném jazyce se však ve významu synonyma termínu *zločin* obvykle používá termín *trestný čin*. Při odborném právním překladu by použití termínu *trestný čin* namísto *zločinu* bylo chybné. Termín *trestný čin* je svým obsahem nadřazený *zločinu*, *přečinu* a *přestupku*, jelikož v sobě zahrnuje všechny tyto zmíněné kategorie. Vztah mezi *trestným činem/infraction*, *přestupkem/contravention*, *přečinem/délit* a *zločinem/crime* znázorňuje následující diagram.

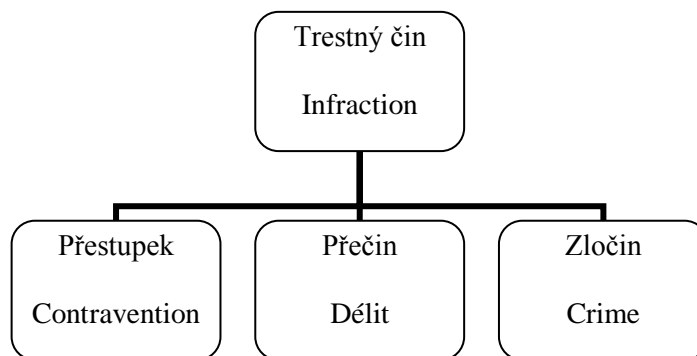

Diagram č. 1 – Kategorie trestných činů

Mezi zločiny patří například trestné činy vraždy, znásilnění, ozbrojené loupeže, únosu. O udělení trestu za spáchaný zločin rozhoduje *cour d'assises/porotní soud*.

⁷⁴ Např.: crime de guerre/válečný zločin. Viz.: <http://iate.europa.eu/iatediff/SearchByQuery.do>

3.2. Druhy trestů

Soustava trestů francouzského i českého právního systému vychází ze stejného základu evropské tradice. Trest je v evropských zemích chápán jako výchovný prostředek, nikoliv jako nástroj odplaty. Z tohoto důvodu ani jedna ze zemí neaplikuje *peine de mort/trest smrti*. Samotný překlad termínu *peine de mort* je bezproblémový, shodují se na něm všechny použité slovníky i databáze IATE. Některé z dalších druhů trestů se vyskytují v obou právních systémech, jiné jsou typické jen pro jeden z nich. Vytvořit přesný překlad názvů těchto trestů je obtížnějším úkolem. Druhy trestů se různí podle toho, za jaký typ trestného činu se ukládají.

3.2.1. Peines contraventionnelles

Za spáchané přestupky mohou být ve Francii pachateli uloženy různé druhy trestů, tzv. *peines contraventionnelles*⁷⁵. Základním trestem je *amende*, existují ale i další tresty: *peines privatives ou restrictives de droits* a *peine de sanction-réparation*.

a) Amende

Amende je termínem, kterým je ve francouzštině pojmenován druh trestu ukládaný pachateli za spáchaní přestupku nebo přečinu. Výše *amende* je upravena zákonem a v případě přestupku se odvíjí od toho, do které z pěti možných kategorií je přestupek zařazen⁷⁶. V použitých slovnících je tento termín překládán jako ***pokuta***, případně jako peněžitá pokuta. Termín *pokuta*, bez přívlastku *peněžitá*, se i v českém právním systému používá pro pojmenování trestu za spáchaný přestupek, proto tento překlad považují za správný. Domnívám se, že v tomto případě není použití přívlastku *peněžitá* chybou, nýbrž se z hlediska překladatelských metod jedná o nepovinnou diluci směrem do češtiny.

b) Peines privatives ou restrictives de droits

*Peines privatives ou restrictives de droits*⁷⁷ jsou druhem trestu, který pachateli odebírá nebo ho omezuje v určitých právech. Může být uložen za přestupky

⁷⁵ Article 131-12 CP, dostupný na <http://www.legifrance.gouv.fr>

⁷⁶ Article 131-13 CP, dostupný na <http://www.legifrance.gouv.fr>

⁷⁷ Article 131-14 CP, dostupný na <http://www.legifrance.gouv.fr>

spadající do páté kategorie. Samotný termín *peines privatives ou restrictive de droits* se v použitých odborných slovnících nevyskytuje. Výraz *privative* je ve slovníku č. 1 uváděn ve spojení s termínem *peine privative de liberté*. Zde je přeložen ve smyslu *odnětí*. Výraz *restrictive* je ve slovníku č. 3 přeložen jako *restriktivní, omezovací*. Domnívám se, že je při překladu vhodné využít překladatelské metody transpozice. V tomto případě se jedná o transpozici francouzského adjektiva, které je v českém jazyce vyjádřeno substantivem. Výsledkem takového překladu je výraz ***tresty odnětí nebo omezení práv***. Použití substantiva je pro vyjádření dané skutečnosti českému jazyku bližší⁷⁸. Jelikož se svým názvem termín *peines privatives ou restrictive de droits* shoduje s termínem, který je používán v případě přečinu, bylo by zde možné překlad rozšířit na *trest odnětí nebo omezení práv za spáchaný přestupek*.

c) *Peine de sanction-réparation*

*Peine de sanction-réparation*⁷⁹ je druhem trestu, který pachateli ukládá povinnost zajistit v daném termínu náhradu škody, kterou způsobil poškozenému. Trest se ukládá za spáchané přestupky a přečiny. Samotný termín *peine de sanction-réparation* se v použitých slovnících nevyskytuje. Z podstaty věci vyplývá, že se jedná o *náhradu škody*. Tento termín je však v českém právním systému typický pro soukromoprávní vztahy. Škoda ale může být způsobena i trestným činem. V takovém případě se v rámci trestního řízení rozhoduje o majetkové škodě. Domnívám se, že tuto skutečnost je vhodné při překladu zohlednit. Výsledkem překladu je výraz ***náhrada majetkové škody***, případně *náhrada škody způsobené přestupkem*.

3.2.2. *Peines corectionnelles*

Za spáchané *přečiny/délits* mohou být ve Francii pachateli uloženy následující druhy trestů, tzv. *peines correctionnelles*⁸⁰:

⁷⁸ Obdobně např.: *Trest zákazu činnosti, zákazu pobytu, zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztráty čestných titulů nebo vyznamenání* – viz.: §52 zákona č. 40/2009Sb.

⁷⁹ Article 138-8 CP, dostupný na <http://www.legifrance.gouv.fr>, dále www.actujuridique.com/index.php?2007/04/02/7-nouvelle-peine-la-sanction-reparation

⁸⁰ Article 131-3 CP, dostupný na <http://www.legifrance.gouv.fr>

a) *Emprisonnement jusqu'à dix ans*

Emprisonnement jusqu'à dix ans představuje druh trestu, který spočívá v umístění odsouzeného pachatele do příslušného vězeňského zařízení. *Emprisonnement jusqu'à dix ans* je termínem, který by pomocí doslovného překladu mohl být interpretován jako *uvěznění až na deset let*. Tato varianta překladu by byla srozumitelná a gramaticky správná. Některé slovníky ji dokonce nabízejí jako jedinou možnou⁸¹. Tento překlad by však odporoval duchu terminologie cílového jazyka. Vhodnějším postupem je proto využití překladatelského postupu modulace. Výsledkem použití tohoto postupu je pak vytvoření termínu *odnětí svobody až na deset let*, který nabízí i slovník č. 1. Na rozdíl od *uvěznění*, je výraz *odnětí svobody* odborným termínem, který je obsažen v českém trestním zákoníku a lépe vystihuje danou skutečnost.

b) *Amende*

Amende je termínem, který na první pohled nečiní při překladu potíže. Jak již bylo výše zmíněno, je ve všech použitých slovnících překládán shodně jako *pokuta*, popř. jako *peněžitá pokuta*. Tímto způsobem byl také přeložen v případě trestu za spáchaný přestupek. Při bližším prozkoumání lze ovšem dospět k závěru, že tento překlad není vždy vhodné použít a to z následujícího důvodu. Pokud se jedná o *amende* jako druh trestu za spáchané trestné činy, do kterých v českém právním systému náleží *délits/přečiny* a *crimes/zločiny*, používá český trestní zákoník výhradně termínu *peněžitý trest*. Na základě této skutečnosti je zřejmé, že je termín *peněžitý trest* vhodnějším překladem než slovníky navrhovaný termín *pokuta*.

c) *Jour-amende*

Jour-amende je druhem trestu, který je typický pro francouzský systém trestního práva, zatímco v českém právním systému se tento druh trestu nevyskytuje. Již z této skutečnosti vyplývá, že nalezení adekvátního českého ekvivalentu k francouzskému termínu bude pravděpodobně obtížné. Práci při překladu ztěžuje i fakt, že žádný z používaných odborných slovníků daný termín neobsahuje. K tomu, aby český překlad co nejlépe vyjadřoval danou skutečnost, je vhodné obrátit se na primární

⁸¹ Např.: *Francouzsko-český a česko-francouzský velký slovník nejen pro překladatele*. Praha : Lingea, 2007, str. 236.

zdroj, francouzský trestní zákoník⁸², ve kterém je tento termín definován. *Jour-amende* je zde popsán jako druh trestu, který pro odsouzeného znamená povinnost platit denně do státní pokladny určitou, v penězích vyjádřenou částku, jejíž výše a počet dnů placení jsou stanoveny soudcem. Při stanovování výše částky bere soudce v úvahu jak finanční možnosti, tak závazky obžalovaného. Výše uložené *jour-amende* nesmí přesáhnout částku 1000 euro za den. Počet dnů, na který je tento trest uložen, je závislý na okolnostech spáchání trestného činu, nepřesahuje však dobu 360 dnů.

Český ekvivalent k termínu *jour-amende* by bylo možné vytvořit za použití překladatelského postupu doslovného překladu. Jeho výsledkem by byl výraz *denní pokuta*, popř. *denní peněžitá pokuta*. Takový překlad by však nebyl přesný. Na základě informací získaných z francouzského trestního zákoníku je zřejmé, že se v případě *jour-amende* jedná o druh trestu, který je soudem udělovaný za spáchané přečiny. Z toho důvodu by dle mého názoru měl být před výrazem *denní peněžitá pokuta* upřednostňován překlad *denní peněžitý trest*, který lépe koresponduje s českou terminologií trestního práva. V případě potřeby by též bylo možné doplnit výsledný překlad poznámkou, která by obsah francouzského termínu blíže vysvětlovala.

d) *Stage de citoyenneté*

Stage de citoyenneté je druhem trestu, který může být v případě přečiny uložen jako alternativa trestu odnětí svobody. Trest má za cíl připomenout pachateli hodnoty, na kterých je společnost založena. Tento druh trestu se v systému českého trestního práva nevyskytuje. Jeho překlad nabízí slovník č. 1. Zde je termín *stage de citoyenneté* přeložen jako *výchova k občanství (jako součást trestu)*. Tento překlad by mohl být upraven na *trest výchovy k občanství*. Samotný výraz *výchova k občanství* se dnes totiž používá hlavně pro pojmenování předmětu občanská výchova vyučovaného na českých školách a nejedná se tedy o čistě právní termín.

e) *Travail d'intérêt général*

Travail d'intérêt général je druhem trestu, v rámci kterého je pachatel povinen odpracovat určitý počet hodin veřejně prospěšnými pracemi. Práce je pachatelem vykonávána bez nároku na odměnu. Doslovným překladem *travail d'intérêt général* by

⁸² Article 131-5 CP, dostupný na <http://www.legifrance.gouv.fr>

byl výraz *práce obecného zájmu*. Tento překlad by však byl chybný. I v českém trestně právním systému existuje stejný druh trestu, a proto je vhodné použít jeho název, tedy ***obecně prospěšné práce***. Na tomto překladu se shodují i všechny použité odborné slovníky s výjimkou slovníku č. 3, který nabízí překlad *veřejně prospěšné práce*. Tento překlad považuji za srozumitelný, nicméně nepřesný. Z překladatelského hlediska je zajímavé si povšimnout použití jednotného čísla u francouzského termínu, zatímco český termín naopak používá výhradně množné číslo. Dále je užitečné vědět, že se v příslušných odborných textech tento druh trestu může vyskytovat pouze pod zkratkou TIG.

f) *Peines privatives ou restrictives de droits*

*Peines privatives ou restrictives de droits*⁸³ je termínem, který byl již výše zmíněn u druhů trestů za spáchané přestupky⁸⁴. Zde je však jeho obsah odlišný. V případě přečinu jsou *peines privatives ou restrictives de droits* různé druhy trestů, které mohou být uloženy jako alternativa trestu odnětí svobody. Ve francouzském trestním zákoně je aktuálně zmíněno patnáct takových trestů. Jelikož se samotný termín *peines privatives ou restrictive de droits* v použitých odborných slovnících logicky opět nevyskytuje, je vhodné využít stejného překladu jako v případě přestupku. Tím je ***trest ztráty nebo omezení práv***. Jelikož se svým názvem termín *peines privatives ou restrictive de droits* shoduje jak v případě přestupku, tak v případě přečinu, bylo by možné překlad rozšířit na *trest ztráty nebo omezení práv za spáchaný přečin*.

g) *Peines complémentaires*

Pokud tak zákon stanoví, mohou být pachatelům za spáchané přečiny uloženy tzv. ***peines complémentaires***. Jedná se o různé druhy trestů, které jsou blíže stanoveny francouzským trestním zákonem⁸⁵. Při doslovném překladu by mohl být termín *peines complémentaires* přeložen jako *doplňující* nebo *doplňkové tresty*. Takové řešení by však bylo nepřesné. České trestní právo dělí tresty podobným způsobem jako právo francouzské, a to na tresty hlavní a vedlejší. Proto by při překladu mělo být použito právě termínu ***vedlejší tresty***, který je českému právnímu systému vlastní. Překlad *vedlejší trest* rovněž nabízí slovník č. 1.

⁸³ Article 131-6 CP, dostupný na <http://www.legifrance.gouv.fr>

⁸⁴ Viz.: kapitola 3.2.1.b)

⁸⁵ Article 131-10 CP, dostupný na <http://www.legifrance.gouv.fr>

h) Peine de sanction-réparation

Peine de sanction-réparation je druh trestu, jehož název byl již přeložen v kapitole věnované druhům trestů za spáchané přestupky⁸⁶. Pro překlad se použije stejné řešení, kterým je *náhrada majetkové škody*. Případně může být použit rozšířený překlad *náhrada škody způsobené přečinem*, ze kterého by jasně vyplývalo, za který trestný čin je trest udělen.

3.2.3. Peines criminelles

Ve Francii mohou být za spáchané zločiny pachateli soudem uloženy následující tresty, tzv. *peines criminelles*⁸⁷: *réclusion criminelle* nebo *détention criminelle*. Zatímco v běžném jazyce by mohly být termíny *réclusion* a *détention* používány jako synonyma, v odborném právním jazyce vyjadřuje každý z nich jinou právní skutečnost. Přívlastek *criminelle* u těchto termínů naznačuje, že se jedná o druhy trestů ukládané za spáchané zločiny, nikoliv přečiny nebo přestupky.

Pro přehlednost jsou možnosti překladu nabízené použitými odbornými slovníky znázorněny v následující tabulce:

Slovník/výraz	<i>Réclusion criminelle</i>	<i>Détention criminelle</i>
Slovník č. 1 ⁸⁸	Trest odnětí svobody	Věznění
Slovník č. 2 ⁸⁹	Uvěznění	Uvěznění, zadržení
Slovník č. 3 ⁹⁰	Uvěznění	Vězení (trest odnětí svobody)

Tabulka č. 6 - Překlad termínů *réclusion* a *détention*

Jak je z tabulky patrné, slovníky se v tomto případě v navrhovaných řešeních překladu značně rozcházejí a nedávají jasnou odpověď. Při volbě vhodné varianty překladu je tak vhodné vycházet z definic obou druhů trestu. Po jejich prostudování je možné odhalit rozdíly, jimiž se oba termíny odlišují.

⁸⁶ Viz.: kapitola 3.2.1.c)

⁸⁷ Article 131-1 CP, dostupný na <http://www.legifrance.gouv.fr>

⁸⁸ Slovník obsahuje výraz *détention* pouze bez přívlastku *criminelle*

⁸⁹ Slovník v obou případech obsahuje pouze výrazy *réclusion* a *détention* bez přívlastku *criminelle*

⁹⁰ Slovník obsahuje výraz *réclusion* pouze bez přívlastku *criminelle*

a) *Réclusion criminelle*

Trest *réclusion criminelle*⁹¹ je definován jako obdoba trestu *peine d'emprisonnement* udíleného v případě *přečinu* pouze s tím rozdílem, že se termín *réclusion criminelle* používá výhradně jako označení trestu za spáchané *zločiny*. Vhodným překladem by tedy byl výraz *trest odnětí svobody*, jak ho nabízí slovník č. 1, s možným rozšířením na *trest odnětí svobody od deseti let až na doživotí*. Odtud by jasně vyplývalo, že se jedná o trest za spáchaný *zločin*.

b) *Détention criminelle*

*Détention criminelle*⁹² je dle definice druh trestu, který se, co se týče sankcí, nachází na stejné úrovni jako *réclusion criminelle*. Tomu by odpovídal i téměř synonymní překlad nabízený v použitých slovnících. Mezi oběma výrazy je však možné odhalit jeden podstatný rozdíl. Zatímco *réclusion criminelle* se používá pro vyjádření druhu trestu za spáchaný *zločin* v rámci obecného práva, *détention criminelle* se vztahuje výlučně na spáchané politické zločiny. Pachateli politického zločinu hrozí stejný druh trestu, který je pak rovněž překládán jako *trest odnětí svobody od deseti let až na doživotí*. Přestože lze tedy při překladu do češtiny využít stejného výrazu pro oba druhy trestu, při překladu do francouzštiny je naopak nezbytné respektovat skutečnost, za jaký zločin je trest uložen a podle toho zvolit jeho správné pojmenování. Z povahy věci je zřejmé, že se v naprosté většině případů bude jednat o *réclusion criminelle*.

3.3. Systém vězeňských zařízení ve Francii

Francouzský systém věznic zahrnuje šest typů vězeňských zařízení: *maisons d'arrêt* (MA), *centres de détention* (CD), *maisons centrales* (MC), *centres de semi-liberté* (CSL), *centres pour peines aménagées* (CPA), *établissements pénitentiaires pour mineurs* (EPM). Z uvedeného výčtu vězeňských zařízení je jasně viditelná odlišnost francouzského systému věznic ve srovnání s českým systémem. Ten kromě vazebních věznic obsahuje čtyři základní typy věznic: *věznice s dohledem*, *věznice s dozorem*, *věznice s ostrahou* a *věznice se zvýšenou ostrahou*. Již na základě této

⁹¹ Viz.: http://ledroitcriminel.free.fr/dictionnaire/lettre_r/lettre_r_reci.htm

⁹² Viz.: http://ledroitcriminel.free.fr/dictionnaire/lettre_d/lettre_d_det.htm

odlišnosti je patrné, že vždy nebude možné najít při překladu přímý protějšek v cílovém jazyce.

3.3.1. Maisons d`arrêt

Maisons d`arrêt jsou vězeňská zařízení, která primárně slouží jako vazební věznice pro obviněné osoby. Dále do nich mohou být umístěni již odsouzení vězni, kterým byl uložen trest odnětí svobody kratší dvanácti měsíci.

Českým ekvivalentem francouzského *maison d`arrêt* tak, jak ho nabízejí jednotlivé slovníky, je termín *vazební věznice*. Stejně jako ve Francii, i v České republice jsou do *vazební věznice* umísťováni obvinění, kteří byli soudem vzati do vazby. Český termín *vazební věznice* je tak co do obsahu téměř identický s termínem francouzským a tudíž je vhodné ho při překladu použít.

Pro překlad je vhodné vědět, že se v příslušných odborných textech může *Maison d`arrêt* vyskytovat i pod zkratkou MA, případně jako MAF: *Maison d`arrêt pour femmes/vazební věznice pro ženy*, nebo MAH: *Maison d`arrêt pour hommes/vazební věznice pro muže*.

3.3.2. Centres de détention

Dalším typem vězeňských zařízení jsou *centres de détention*. Do nich jsou umístěni pachatelé odsouzení k výkonu trestu odnětí svobody od jednoho roku výše, jejichž sociální rehabilitace se zdá být velmi pravděpodobná. Disciplína v těchto vězeňských zařízeních proto není příliš striktní. Důraz je kladen především na opětovné zařazení vězňů do společnosti.

Slovník č. 3, který jako jediný termín *centre de détention* obsahuje, nabízí řešení v podobě výrazu *vězení*. Domnívám se, že takové řešení překladu by mohlo být použito například pro překlad literárního textu nebo jiného textu bez právní závaznosti. Pokud by však měl být termín *centre de détention* překládán v rámci překladu odborného právního textu, bylo by toto řešení poněkud nepřesné. Možnou variantou překladu je přesnější výraz *věznice pro méně nebezpečné pachatele s trestem odnětí svobody od jednoho roku výše*.

Pro překlad je vhodné vědět, že se v příslušných odborných textech mohou *Centres de détention* vyskytovat i pod zkratkou CD, případně jako CDR: *Centre de détention régional/regionální věznice pro méně nebezpečné pachatelem s trestem*

odnětí svobody od jednoho roku výše a CDS : *Centre de détention sanitaire/léčebné věznice pro méně nebezpečné pachatele s trestem odnětí svobody od jednoho roku výše.*

3.3.3. Maisons centrales

Maisons centrales jsou typy věznic, do kterých jsou umístěni pachatelé vykonávající dlouhé tresty odnětí svobody, nejtěžší zločinci a ti, u kterých je jen velmi málo pravděpodobné opětovné zařazení do společnosti. Důraz je v těchto institucích více kladen na posílený systém zabezpečení, než na sociální rehabilitaci vězňů, i když i tato možnost zůstává zachována. Ve slovníku č. 1 je *maison centrale* přeložen jako *věznice s poznámkou, že se jedná o věznice pro odsouzené k trestům odnětí svobody od jednoho roku výše*. Podobnými typy zařízení jsou v České republice *věznice s ostrahou* nebo *věznice se zvýšenou ostrahou*. Ani jeden z těchto dvou typů však dostatečně neodpovídá francouzskému *maison centrale*. Pro překlad bych tak zvolila stejné řešení, jaké nabízí slovník č. 1, případným dalším řešením by mohlo být rozšíření výrazu na *věznice s posílenou ostrahou pro odsouzené k trestům odnětí svobody od jednoho roku výše*, který by charakterizoval povahu tohoto vězeňského zařízení a zároveň by nevzbuzoval dojem, že se jedná o přímý ekvivalent českého *vězení se zvýšenou ostrahou*.

Pro překlad je vhodné vědět, že se v příslušných odborných textech může namísto *Maisons centrales* vyskytovat jen zkratka MC.

3.3.4. Centres pénitentiaires

Centres pénitentiaires jsou typem vězeňských zařízení, která mají smíšenou povahu. Skládají se z různých sekcí, které jsou pojmenovány podle funkce, kterou zastávají. Některé sekce jsou ekvivalentní centřům *maison d'arrêt*, jiné centřům *centre de détention*, nebo *maison centrale*. Ve slovníku č. 1 je tento výraz přeložen jako *vězeňské zařízení*. Domnívám se, že k tomu, aby byla při překladu přesněji vyjádřena povaha tohoto typu vězeňského zařízení, je vhodné nabízený překlad rozšířit. Možným výsledkem rozšíření je výraz *smíšené vězeňské zařízení*. Tento výraz by ale mohl být zavádějící a pravděpodobně by spíše vzbuzoval dojem, že jsou *centres pénitentiaires* vězeňská zařízení společná mužům i ženám. Vhodnějším řešením je rozšíření překladu

na *vězeňské zařízení s dvojitým režimem*. Tento výraz dostatečně vyjadřuje danou skutečnost.

Pro překlad je vhodné vědět, že se v příslušných odborných textech může namísto *Centres pénitentiaires* vyskytovat jen zkratka CP.

3.3.5. Centres de semi-liberté

Centres de semi-liberté jsou typem vězeňských zařízení, do kterých jsou umístěni odsouzení pachatelé, kterým byl uložen kratší trest odnětí svobody. Důraz je zde kladen na opětovné zařazení vězňů do společenského života, důležitá je jejich příprava na odchod z vězeňského zařízení. Vězňům je umožňováno zařízení během dne opouštět. V této době se mohou věnovat své profesní činnosti, studiu nebo jinému vzdělávání. Je jejich povinností, aby se každý den vrátili zpět do příslušného zařízení. Překlad termínu slovníky nenabízejí. Svoji charakteristikou se tento typ vězeňského zařízení nejvíce přibližuje českým *věznicím s dohledem*. Domnívám se, že při překladu lze použít tohoto termínu, popř. jeho rozšíření na *typ francouzské věznice s dohledem*, ze kterého by vyplývalo, že obě zařízení nejsou zcela ekvivalentní.

3.3.6. Centres pour peines aménagées

Centres pour peines aménagées jsou vězeňská zařízení, do kterých mohou být umístováni odsouzení pachatelé v případě, kdy zbývající doba jimi vykonávaného trestu odnětí svobody nepřesahuje období dvou let. K přidělení vězně do *centres pour peines aménagées* může dojít pouze s jeho souhlasem. Podobný druh věznice v České republice neexistuje. Pro překlad je tak nejvhodnější použít opisu, který nejlépe vyjádří charakter tohoto typu vězeňského zařízení. Možným řešením by mohl být překlad *věznice pro odsouzené pachatele se zbývající částí trestu odnětí svobody kratší dvou let*.

Pro překlad je vhodné vědět, že se v příslušných odborných textech může namísto *Centres pour peines aménagées* vyskytovat jen zkratka CPA.

3.3.7. *Établissements pénitentiaires pour mineurs*

Établissements pénitentiaires pour mineurs jsou vězeňská zařízení, která jsou, jak už jejich název napovídá, určena výhradně k umístění mladistvých pachatelů. I když tento termín použité slovníky přímo neobsahují, jeho překlad by neměl činit větší potíže. Stejně jako ve Francii, i v České republice existují tzv. *věznice pro mladistvé*, popř. existují alespoň zvláštní oddělení pro mladistvé, která jsou zřízena v rámci klasických věznic pro dospělé pachatele. Termín *věznice pro mladistvé* považují za vhodné řešení překladu. Po důkladném prostudování charakteristik obou typů zařízení je ale možné povšimnout si určitého rozdílu mezi oběma termíny. Francouzské *établissements pénitentiaires pour mineurs* jsou určeny pro výkon trestu mladistvých pachatelů. Těmi jsou podle francouzského práva osoby starší třinácti a zároveň mladší osmnácti let. V České republice je však za mladistvého považován ten, kdo dovršil patnáctý rok a zároveň nepřekročil osmnáctý rok svého věku. Výrazy *mineurs* a *mladiství* tedy nejsou zcela ekvivalentní. V obsahu mezi oběma termíny tudíž existuje určitá odchylka, která činí výsledný překlad méně přesný. Je úkolem překladatele, aby sám vyhodnotil, zda je nutné pro daný překlad odlišnost mezi oběma termíny blíže vysvětlit.

Pro překlad je též vhodné vědět, že se v příslušných odborných textech může namísto *Établissements pénitentiaires pour mineurs* vyskytovat jen zkratka EPM.

3.3.8. Vyhodnocení

V této části práce byl analyzován překlad vybraných termínů trestního práva. Z celkového počtu 22 překládaných termínů bylo ve slovnících možné bez problému vyhledat přesný překlad jen v 6 případech, tj. ve 27, 3%. Naopak termínů, které slovníky neobsahovaly vůbec, bylo 5, tedy 22, 7%. Dalších 6 termínů vytvořilo skupinu, pro kterou slovníky nabízely více možných řešení překladu, mezi nimiž bylo možné správné řešení dohledat. Konečně posledních 5 termínů vytvořilo obdobnou skupinu s několika možnými variantami překladu s tím rozdílem, že ani jedna z těchto variant nevyhovovala potřebám odborného překladu.

Analýza poukázala na omezenou přesnost a vypovídací schopnost slovníků při překladu odborných právních termínů. Její výsledky poslouží v závěru práce pro ověření či vyvrácení v úvodu stanovené hypotézy.

4. PŘEKLAD NOVÝCH PRÁVNÍCH TERMÍNŮ

Systémy francouzského i českého trestního práva prochází nepřetržitým vývojem tak, jak to dokazují i události posledních let⁹³. S vývojem trestního práva a změnami, které tento vývoj přináší, souvisí potřeba sledovat vznik nových právních termínů na jedné straně a potřeba zohlednit jejich zastarávání na straně druhé.

Druhá část práce je věnována překladu nových právních termínů, které se teprve v nedávné době staly součástí francouzské právní terminologie v souvislosti s novelizací francouzského trestního řádu na začátku roku 2011. Novelizace trestního řádu si totiž vyžádala úpravu trestně právní terminologie⁹⁴. Podrobnější charakteristika změny nových právních termínů je uvedena v příloze C.

Pro překlad termínů jsou využity stejné zdroje jako v první části práce. Dalšími použitými zdroji jsou dva základní prameny terminologie francouzského trestního práva: *code pénal (CP)/trestní zákon* a *code de procédure pénale (CPP)/trestní řád*⁹⁵.

Změnu zaznamenaly následující termíny:

4.1.1. Enquête judiciaire pénale

Enquête judiciaire pénale je nově zavedený termín a jeho překlad tedy použité slovníky nenabízejí. Na základě definice termínu⁹⁶ lze při překladu použít běžně používaný český ekvivalent, kterým je *policejní vyšetřování*. Na rozdíl od českého termínu, který ve svém názvu přímo nezahrnuje výraz *trestní*, je pro francouzský termín přívlastek *pénale* nezbytný. Samotný výraz *enquête judiciaire* nabývá totiž dvojího významu v závislosti na tom, jaké oblasti práva se týká. V oblasti trestního soudnictví nabývá výše zmíněného významu *policejní vyšetřování*, zatímco v oblasti civilního soudnictví by musel být přeložen jako *soudní výslech*⁹⁷.

⁹³ Viz. např.: http://www.presse.justice.gouv.fr/art_pix/1_grandes_dates_CP_CPP.pdf, <http://trestnizakonik.cz/>, http://iuridictum.pecina.cz/w/Trestní_zákon

⁹⁴ Podle *Avant projet du futur code de procédure pénale* dostupného z <http://www.justice.gouv.fr>

⁹⁵ LARIŠOVÁ, Markéta. *Francouzsko-český česko-francouzský právní slovník*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, str. 38.

⁹⁶ Enquête judiciaire en matière pénale = investigations effectuées par la police judiciaire, pour rechercher les auteurs d'une infraction et pour déterminer les conditions dans lesquelles elle a été commise. Dostupné z <http://www.dossierfamilial.com/dictionnaire-droit/enquete-judiciaire>

⁹⁷ Enquête judiciaire en matière civile = audition de témoins ou d'experts judiciaires par un juge. Elle est ordonnée par une juridiction pour obtenir des éléments de preuve. Dostupné z <http://www.dossierfamilial.com/dictionnaire-droit/enquete-judiciaire>

4.1.2. Juge de l'enquête et des libertés

Dle uvedené definice označuje výraz *juge de l'enquête et des libertés* novou funkci, která vznikla spojením dvou dosavadních funkcí, a to funkce *juge d'instruction/vyšetřujícího soudce* a funkce *juge des libertés et de la détention/vazebního soudce*. Překlad těchto termínů lze nalézt ve slovníku č. 1. Jako nejschůdnější se tedy jeví český překlad **vyšetřující a vazební soudce**, který nejlépe vystihuje danou právní skutečnost a odráží v sobě pravomoci, které tomuto soudci náleží.

4.1.3. Chambre de l'enquête et des libertés

Termín *chambre de l'enquête et des libertés* je prostou náhradou dříve používaného termínu *chambre de l'instruction*. Dochází jen ke změně názvu termínu, významový obsah zůstává zachován. Překlad uvedeného termínu však použité slovníky nenabízejí. Z charakteristiky termínu, kterou lze vyčíst z francouzského trestního řádu, vyplývá, že se jedná o formaci soudu, ke které je možno podat odvolání proti rozhodnutí, které bylo vydáno *vyšetřujícím a vazebním soudcem*. Možným českým ekvivalentem *chambre de l'instruction* by mohl být výraz **vyšetřující senát**, který je tak vhodné použít i pro překlad nově vzniklého termínu *chambre de l'enquête et des libertés*. Zde je třeba si uvědomit, že vznik nového francouzského termínu a jeho užívání se musí vzít v úvahu nejen při francouzsko-českém, ale zejména při česko-francouzském překladu, při kterém by použití původního termínu *chambre de l'instruction* bylo chybou.

4.1.4. Action pénale

Termín *action pénale* nahrazuje dříve používaný termín *action publique*. Jeho ekvivalent v oblasti občanského práva, kterým je termín *action civile/soukromá žaloba v trestním procesu*⁹⁸, zůstává zachován. Principem této změny je dosažení terminologického přiblížení civilního a trestního práva. *Action publique* je ve slovníku č. 1 přeložen jako **veřejná žaloba**. Vzhledem k tomu, že došlo k pouhé změně názvu

⁹⁸ LARIŠOVÁ, Markéta. *Francouzsko-český česko-francouzský právní slovník*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, str. 17.

daného právního termínu bez změny jeho obsahu, domnívám se, že je možné dosavadní český termín při překladu i nadále používat.

4.1.5. **Partie pénale**

Na stejném principu jako termín *action pénale*, který lépe vystihuje vzájemně si odpovídající termíny civilního a trestního práva, vznikl také termín ***partie pénale***. *Partie pénale* nahrazuje doposud používaný termín *mis en examen*. *Mise en examen* je ve slovníku č. 1 přeložen jako *obvinění, ve Francii od roku 1993*. Domnívám se, že analogicky by se pro překlad dalo použít termínu ***obviněný***. Tomuto řešení odpovídá i definice nově vzniklého termínu.

4.1.6. **Partie citoyenne**

Partie citoyenne je nový termín označující osobu, která, jak uvádí nový francouzský trestní řád, může za určitých podmínek podat žalobu v trestním procesu. Použité slovníky tento termín neobsahují. Na základě výše uvedené charakteristiky by překladem tohoto termínu mohl být výraz ***občanský žalobce v trestním procesu***.

4.1.7. **Partie assistée**

Partie assistée je nový termín, který nahrazuje dříve používaný termín *témoin assistée*. Překladem *témoin assisté*, jak jej uvádí slovník č. 1, je ***asistovaný svědek*** s upřesněním, že se jedná o *osobu vypovídající v postavení svědka, avšak byla obětí trestného činu označena za jeho pachatele, má některá práva obviněného – například právo na pomoc advokáta*. Vzhledem k tomu, že došlo pouze ke změně názvu právního termínu bez změny jeho obsahu, domnívám se, že je možné i nadále používat dosavadní český termín *asistovaný svědek*, který vyjadřuje stejnou právní skutečnost. Popř. by bylo možné respektovat změnu francouzské terminologie zavedením nového termínu *asistovaná strana* nejlépe s poznámkou, že se jedná o osobu, dříve označovanou jako *asistovaný svědek*.

4.1.8. Classement judiciaire

Termín *classement judiciaire* v sobě slučuje dva dříve používané termíny, termín *classement sans suite* a termín *ordonance de non-lieu*.

Classement sans suite je ve slovníku č. 1 přeložen jako *rozhodnutí státního zastupitelství zastavit trestní stíhání*. Druhý termín *ordonance de non-lieu* slovník neobsahuje. Je v něm však možné dohledat alespoň výraz *non-lieu*, který je přeložen jako *zastavení trestního stíhání (ve fázi vyšetřování)*. Ve spojení s výrazem *ordonance* by pak mohl být celý termín *ordonance de non-lieu* přeložen jako *příkaz k zastavení trestního stíhání (ve fázi vyšetřování)*.

Termín *classement judiciaire*, který oba dřívější termíny nahrazuje, pak nejvíce odpovídá českému termínu *zastavení trestního stíhání*, který je obsažen i v českém zákoně o trestním řízení soudním, trestním řádu.

4.1.9. Alternatives à la saisine de la juridiction de jugement

Termín *alternatives à la saisine de la juridiction de jugement* nahrazuje dříve používaný termín *alternatives aux poursuites*. Ten je ve slovníku č. 1 obsažen jako *alternatives aux poursuites pénales* a přeložen jako *alternativní opatření trestního stíhání*. Tento překlad se užije i pro nový termín. Vzhledem k tomu, že se původní i nově zavedený termín týkají oblasti trestního práva, není použití přívlastku *pénale* chybou, francouzský trestní řád ho však výslovně neuvádí.

4.1.10. Convocation par autorité publique

Termín *convocation par autorité publique* nahrazuje dříve používaný termín *convocation par officier de police judiciaire*. Ani jeden z termínů není ve slovnících obsažen. Samotný termín *convocation* je ve slovníku č. 3 přeložen jako *obsílka, předvolání*, termín *officier de police judiciaire* je ve slovníku č. 1 přeložen jako *policejní důstojník, vyšetřující orgán* a termín *autorité publique* je tamtéž přeložen jako *veřejná moc*. Pro překlad termínu *convocation* bych ze dvou nabízených možností zvolila český termín *předvolání*. Termín *obsílka* je již zastaralý a na rozdíl od termínu *předvolání* ho český trestní řád neobsahuje. Termín *autorité publique* by dle mého názoru bylo vhodnější přeložit jako *orgán veřejné moci* (oproti slovníkem navrhovanému překladu *veřejná moc*). Pro překlad celého termínu *convocation par*

autorité publique bych ale zvolila jiné řešení. Tím je ***předvolání k soudu orgánem činným v trestním řízení***. Toto řešení překladu obsahově respektuje význam francouzského termínu a zároveň odpovídá i české terminologii trestního práva.

4.1.11. Comparution rapprochée

Termín ***comparution rapprochée*** nahrazuje dříve používaný termín *comparution par procès verbal*. Samotný termín *comparution* je ve slovníku č. 1 a slovníku č. 3 přeložen jako *dostavení se k soudu*. Adjektivum *rapprochée* naznačuje, že se jedná o časově přiblíženou událost. Překladem by mohl být termín *urychlené dostavení se k soudu*. Domnívám se, že vhodnějším řešením překladu by bylo rozšíření adjektiva *urychlené* na výraz *ve zkrácené lhůtě*, který lépe vystihuje obsah francouzského termínu. Výsledným překladem by tedy bylo řešení ve formě ***dostavení se k soudu ve zkrácené lhůtě***.

4.1.12. Vyhodnocení

Novelizace francouzského trestního řádu přinesla několik podstatných změn v terminologii trestního práva. Nově vzniklé termíny lze rozřadit do tří skupin.

1. termíny, které byly vytvořeny jako zcela nové,
2. termíny, které jsou sice nové, ale slučují v sobě více již existujících a doposud používaných termínů a konečně
3. termíny, které jsou prostou náhradou svých doposud používaných ekvivalentů.

Pro první skupinu, celkem 2 termíny, bylo potřeba vytvořit zcela nový překlad. U druhé skupiny, tvořené opět 2 termíny, bylo při tvorbě překladu nutno zohlednit obsah původních termínů, které nově vzniklý termín slučoval. Při překladu třetí skupiny, tedy dalších 7 termínů, bylo potřeba rozhodnout, zda je vhodné i nadále používat jejich stávající české ekvivalenty. Ty ovšem existovaly jen pro 3 z těchto 7 termínů. Pro zbývajících 4 termíny bylo opět nutné navrhnout vlastní řešení překladu.

Celkově byl navržen zcela nový překlad pro 8 z 11 nově vzniklých termínů.

Následující tabulka přehledně zobrazuje řešení překladu jednotlivých termínů:

Nově zavedený termín	Vytvořený překlad
Enquête judiciaire pénale	Policejní vyšetřování
Juge de l'enquête et des libertés	Vyšetřující a vazební soudce
Chambre de l'enquête et des libertés	Vyšetřující senát
Action pénale	Veřejná žaloba
Partie pénale	Obviněný
Partie citoyenne	Občanský žalobce v trestním procesu
Partie assistée	Asistovaný svědek
Classement judiciaire	Zastavení trestního stíhání
Alternatives à la saisine de la juridiction de jugement	Alternativní opatření trestního stíhání
Convocation par autorité publique	Předvolání k soudu orgánem činným v trestním řízení
Comparution rapprochée	Dostavení se k soudu ve zkrácené lhůtě

Tabulka č. 7 - Překlad nových právních termínů

Při překladu nových francouzských termínů bylo nezbytné pracovat s primárními zdroji trestního práva. Bez jejich pomoci a bez doplnění si znalostí z této disciplíny by nebylo možné překlad realizovat. I přes veškeré úsilí však nebylo vždy možné najít v českém právním systému identické termíny, které by odpovídaly termínům francouzským. Tyto poznatky v závěru využiji k potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz.

ZÁVĚR

Právní překlad jakožto jeden z oborů odborného překladu dnes nachází široké uplatnění. Nevztahuje se pouze na překlad primárních pramenů práva. Kromě zákonů jsou překládány také rozsudky, rozhodnutí soudu, právní předpisy a další odborné texty. Právní závaznost překládaných textů odlišuje právní překlad od ostatních a činí z něj disciplínu náročnou na znalosti. I sebemenší nedostatky zde mohou mít nedozírné následky.

Bakalářská práce se zabývá francouzskou trestně právní terminologií a jejím překladem. V teoretické části popisují charakteristické vlastnosti právního jazyka, upozorňují na rozdíly francouzských a českých právních textů a přibližují základní překladatelské postupy, které mohou být při překladu použity. V praktické části se nejdříve věnuji analýze překladu vybraných termínů týkajících se trestných činů, druhů trestů a typů vězeňských zařízení. Na jejím základě jsem dospěla k vyvrácení první stanovené hypotézy:

1. Spolehlivost slovníků je vysoká, pro překladatele není nutné použít další zdroje

Překlad trestního práva je dle mého názoru oblastí, ve které mají dvojjazyčné překladové slovníky omezenou vypovídací hodnotu. Vždyť přesný překlad vybraných termínů bylo možné dohledat jen ve 27, 3% případů. Téměř ve stejném podílu případů slovníky daný termín naopak neobsahovaly vůbec. Omezená vypovídací hodnota slovníků vyplývá i z následujících zjištění. Pokud slovníky hledaný termín vůbec obsahují, často nabízí jen jeho přímý překlad bez dalšího upřesnění a vysvětlení. A v případech, kdy k překládanému termínu existuje více českých ekvivalentů, většinou neuvádí přesnou oblast jejich použití. Zůstává tak na překladateli, aby se sám díky svým znalostem rozhodl, který z nabízených termínů použít. Práce s dalšími zdroji, kterými jsou originální texty zákonů, výkladové slovníky či odborná literatura trestního a srovnávacího práva, je tudíž pro překladatele právního textu nezbytná. Na řešení vyhledaná v příslušném dvojjazyčném slovníku se nelze spolehnout.

Cílem analýzy nebyla diskreditace použitých slovníků. Každý z nich má své kvality a nedostatky a žádný z nich si nenárokují svou bezchybnost. Mou snahou bylo poukázat na nezbytnou opatrnost při překladu. Překladatel musí vědět kde a jak hledat

potřebné informace. Pokud si je vědom omezení, která z použití dvojjazyčných slovníků vyplývají, dokáže se vyhnout mnoha zbytečných chyb.

V druhé části se věnuji překladu nových termínů, které se staly součástí terminologie trestního práva po novelizaci francouzského trestního řádu na začátku roku 2011. Myslím si, že se mi stanoveného cíle, překladu všech jedenácti nových termínů, podařilo dosáhnout, přestože najít vhodný český ekvivalent k francouzskému termínu nebylo vždy jednoduché. Při sledování tohoto cíle jsem dospěla k vyvrácení druhé a potvrzení třetí stanovené hypotézy:

2. Právní znalosti nejsou pro překladatele nezbytné

Po překladateli právních textů je samozřejmě požadována vynikající znalost obou jazyků. Dle mého názoru však nestačí, aby byl překladatel pouze dobrým lingvistou s kvalitními jazykovými znalostmi, nutná je i jeho odborná kompetence a dostatečná orientace v jednotlivých právních systémech tak, aby mohl vzniknout hodnotný a v praxi použitelný překlad. Jednotlivé právní systémy se v čase vyvíjí a jejich terminologie se obměňuje, z čehož pro překladatele vyplývá další požadavek na neustálé vzdělávání se. Při překladu je třeba správně pochopit překládanou skutečnost a přesně ji jazykově vyjádřit. Bez důkladného nastudování příslušných zákonů a doplnění znalostí z francouzské i české terminologie trestního práva by se mi překlad nepodařilo zrealizovat.

3. Odlišnost dvou právních systémů neumožňuje stoprocentní překlad

Při tvorbě překladu nebylo vždy možné najít pro právní termíny přímé ekvivalenty v cílovém jazyce. Je tedy pravdou, že francouzsko-český překlad právních textů zůstane vlivem odlišností obou právních systémů vždy jen určitým pokusem o přiblížení se k ideálnímu stoprocentnímu překladu. To ale neznamená, že právní překlad není možný. Domnívám se, že je tomu naopak. Od překladatele totiž není vyžadován identický překlad, kterého skutečně nelze dosáhnout. Dostačující je ale překlad funkčně ekvivalentní, který velmi přesně vyjadřuje danou právní skutečnost. Pokud si je uživatel, kterému je text určen, vědom rozdílů v terminologii dvou právních systémů, měl by pro něho být přeložený právní text srozumitelný.

Na základě prostudované literatury a dalších zdrojů pojednávajících o překladu právních textů bych zde závěrem chtěla upozornit na důležitou funkci srovnávacího práva. Domnívám se, že jeho role zůstává opomíjena. V mnoha případech je vztah mezi překladatelstvím a srovnávacím právem chápán jako takový, ve kterém překladatelská činnost zajišťuje srovnávacímu právu přístup k textům práva napsaných v cizím jazyce. Myslím si ale, že srovnávací právo může stejně tak posloužit k usnadnění překladu a obě disciplíny si tak mohou být navzájem prospěšné.

RESUMÉ

Dans le contexte actuel de la mondialisation on traduit de plus en plus le droit. La traduction dans le domaine du droit est une discipline spécifique qui présente des caractéristiques qu'aucun autre domaine de spécialité ne contient. Les difficultés de la traduction juridique s'expliquent par sa particularité due au caractère contraignant du texte juridique et aussi par la diversité des systèmes juridiques.

Ce mémoire vise à analyser les spécificités lexicales du langage du droit français dans la domaine de la juridiction pénale et s'occupe de la problématique de leur traduction en tchèque.

Tout d'abord la partie théorique illustre les caractéristiques générales du langage du droit, ensuite elle montre les différences entre les deux langues du droit, français et tchèque, en fonction du point de vue terminologique, syntaxique et stylistique. C'est déjà dans cette partie où est décrit le rôle du traducteur au cours de la traduction juridique et où sont, à la fin, énumérés les différents procédés de traduction et les difficultés qui apparaissent lors de la traduction juridique. A savoir, ne sont pas rares des termes juridiques qui existent dans un système juridique mais s'absentent dans le système second et parfois il arrive qu'une notion existe mais qu'elle ne correspond pas exactement à une notion dans l'autre langue.

La partie pratique analyse la traduction des termes relevant de la domaine du droit pénal. Il s'agit des termes désignant les infractions à la loi, les peines contaventionnelles, corectionnelles et criminelles et les différents types de prisons en France. Ici j'ai utilisé les connaissances acquises dans la première partie et je les ai appliquées en pratique. J'essaye de répondre à la question suivante: Est-ce que les dictionnaires offrent aux traducteurs des informations assez fiables ou faut-il consulter d'autres sources spécialisées?

Comme l'analyse nous montre, les dictionnaires n'apportent une solution précise qu'à 27, 3% de cas. Parfois ils ne fournissent aucune solution ou il manquent de précision. A cause de leur imperfection un traducteur juridique ne peut pas se contenter de la traduction proposée. Le dictionnaire ne serve que d'un outil parmi d'autres

ressources. Il faut absolument effectuer des recherches terminologiques et consulter d'autres ouvrages généraux sur le droit pour que la traduction soit en adéquation avec sa cible.

La partie pratique contient également la traduction des nouveaux termes du droit français introduits dans la terminologie pénale après la dernière modification du code de procédure pénale français. Au cours de cette traduction j'ai toujours cherché à garder les informations apportées par ces termes. Après l'avoir réalisée je peux constater que la formation juridique est souhaitable, sinon nécessaire pour un traducteur des textes juridiques. Il est évident que la traduction juridique pose des problèmes qui lui sont propres. Elle requiert connaissance, adaptabilité et finesse de traduction. Le document juridique est par nature un texte technique dont la compréhension n'est pas toujours accessible à tous. Si l'on traduit de façon inexacte son sens peut être changé. Cette inexactitude n'est pas acceptable car parfois la traduction de tel document produit des effets juridiques. Par conséquent le traducteur de textes juridiques doit posséder une formation lui permettant d'éviter les pièges et de livrer un produit qui puisse satisfaire aux besoins de son destinataire.

Évidemment, pour pouvoir faire une bonne traduction, il est nécessaire de maîtriser parfaitement les deux langues et de prendre connaissance avancée du langage juridique et de sa terminologie spécialisée. Néanmoins, l'analyse nous montre que les différences entre deux systèmes juridiques ne permettent pas de créer une traduction identique. Comme le droit est le produit d'une culture, il acquiert dans chaque pays un caractère unique qui se reflète dans les termes propres à un système juridique. Traduire un texte français en tchèque consiste à faire coïncider les principes des deux systèmes, parfois éloignés. Ainsi, le texte d'arrivée reste équivalent mais pas identique, au texte de départ.

Pour conclure je voudrais mentionner des apports du droit comparé pour la traduction juridique. Cette méthode qui consiste à mettre en comparaison deux systèmes juridiques du pays de la langue source et du pays de la langue cible permettra d'améliorer les connaissances en droit que ce soit au niveau de la terminologie, de la phraséologie ou du discours global. Par conséquent elle peut considérablement faciliter la traduction juridique.

GLOSÁŘ

A

Action pénale f.	Veřejná žaloba
Alternatives à la saisine de la jurisdiction de jugement	Alternativní opatření trestního stíhání
Amende f.	Pokuta (u přestupku) Peněžitý trest (u přečinu a zločinu)

C

Centre de détention m.	Vězení pro méně nebezpečné pachatele s trestem odnětí svobody od jednoho roku výše
CD régional	Regionální vězení pro méně nebezpečné pachatele s trestem odnětí svobody od jednoho roku výše
CD sanitaire	Léčebné vězení pro méně nebezpečné pachatele s trestem odnětí svobody od jednoho roku výše
Centre pénitentiaire m.	Vězeňské zařízení s dvojitým režimem
Centre de semi-liberté m.	Věznice s dohledem
Centre pour peines aménagées m.	Věznice pro odsouzené pachatele se zbývající částí trestu odnětí svobody kratší dvou let
Chambre f.	
Ch. de l'enquête et des libertés	Vyšetřující senát
Classement judiciaire m.	Zastavení trestního stíhání
Code de procédure pénale m.	Trestní řád
Code pénal m.	Trestní zákon
Comparution rapprochée f.	Dostavení se k soudu ve zkrácené lhůtě
Contravention f.	Přestupek
Convocation f.	
C. par autorité publique	Předvolání k soudu orgánem činným v trestním řízení
Cour d'assises f.	Porotní soud
Crime m.	Zločin

D

Délit m.	Přečin
Détention criminelle f.	Trest odnětí svobody za politické zločiny (od deseti let až na doživotí)

E

Emprisonnement m.	Odnětí svobody
Empr. jusqu'à dix ans	Odnětí svobody až na deset let
Enquête judiciaire pénale f.	Policejní vyšetřování
Établissement pénitentiaire m.	Věznice
EP pour mineurs	Věznice pro mladistvé

I

Infraction à la loi f.	Trestný čin
-------------------------------	-------------

J

Jour-amende f.	Denní peněžitý trest
Juge m.	Soudce
J. de l'enquête et des libertés	Vyšetřující a vazební soudce

M

Maison d'arrêt f.	Vazební věznice
MA pour femmes	Vazební věznice pro ženy
MA pour hommes	Vazební věznice pro muže
Maison centrale f.	Věznice pro odsouzené k trestům odnětí svobody od jednoho roku výše

P

Partie f.	
P. assistée	Asistovaný svědek
P. citoyenne	Občanský žalobce v trestním procesu
P. pénale	Obviněný
Peine f.	Trest
P. de mort	Trest smrti
P. de sanction-réparation	Náhrada majetkové škody

P. complémentaires	Vedlejší tresty
P. contraventionnelles	Tresty za spáchané přestupky
P. correctionnelles	Tresty za spáchané přečiny
P. criminelles	Tresty za spáchané zločiny
P. privatives ou restrictives de droits	Tresty odnětí nebo omezení práv
R	
Réclusion criminelle f.	Trest odnětí svobody (od deseti let až na doživotí)
S	
Stage de citoyenneté m.	Trest výchovy k občanství
T	
Travail d'intérêt général m.	Obecně prospěšné práce
Tribunal m.	Soud
Tr. correctionnel	Trestní soud
Tr. de police	Přestupkový soud

SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ

MONOGRAFIE

- HOLLANDER, Pavel. *Filosofie práva*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2006. 304 s. ISBN 80-86898-96-2. (část II.B. str. 213-234)
- CHLOUPEK, Jan. *Stylistika češtiny*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1991. 294 s. ISBN 80-04-23302-3.
- KARLÍK, Petr, et al. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha : Lidové noviny, 2002. 604 s. ISBN 80-7106-484-X.
- KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2000. 215 s. ISBN 80-244-0143-6.
- KOŘENSKÝ, Jan; CVRČEK, František; NOVÁK, František. *Juristická a lingvistická analýza právních textů*. Praha : Academia, 1999. 174 s. ISBN 80-200-0730-X.
- LARIŠOVÁ, Markéta. *Le français pour les juristes*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha : Karolinum, 2006. 296 s. ISBN 80-246-1167-8.
- MOUNIN, Georges. *Teoretické problémy překladu*. Praha : Karolinum, 1999. 263 s. ISBN 80-7184-733-X.
- PETRŮ, Ivo. Několik poznámek k překladu francouzského právního textu. In VALCEROVÁ, Anna. *Vztahy a súvislosti v odbornom preklade*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, 2007. ISBN 978-80-8068-580-5.
- RADINA, Otomar. *Francouzština a čeština-systémové srovnání dvou jazyků*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1981. 295 s.
- ŠABRŠULA, Jan. *O Problèmes de la stylistique comparée du français et du tchèque*. Praha : Univerzita Karlova, 1990. 130 s. ISSN 0567-8269.
- TIONOVÁ, Alena. *Francouzština pro pokročilé*. Praha : LEDA, 2002. 526 s. ISBN 80-85927-80-2.
- TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. doplněné vydání. Praha : Linde, 2003. 143 s. ISBN 80-7201-427-7.
- VINAY, Jean Paul; DARBELNET, Jean. *Stylistique comparée du français et de l'anglais - méthode de traduction*. Beauchemin, 1990. 331 s. ISBN 978-2278008440.

- ŽVÁČEK, Dušan. *Kapitoly z teorie překladu*. Olomouc : Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. 51 s. ISBN 80-7067-489-X.

ODBORNÉ ČLÁNKY

- ČERNÁ, Leona. Bilinguisme ou bijuridisme? : Certaines difficultés de la traduction juridique dues à la spécificité de systèmes juridiques nationaux. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis : Facultas iuridica*. 2000, 2, s. 35-40.
- RADIMSKÝ, Jan. Dans quelle mesure est-il possible de traduire un terme juridique? *Études romanes de Brno : Sborník prací FF MU*. 2004, L 25, s. 37-44. ISSN 0231-7532.

SLOVNÍKY

- Kolektiv autorů, *Francouzsko-český a česko-francouzský velký slovník nejen pro překladatele*. Praha : Lingea, 2007. 1375 s. ISBN 80-87062-05-1.
- LARIŠOVÁ, Markéta. *Francouzsko-český česko-francouzský právní slovník*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008. 308 s. ISBN 978-80-7380-111-3.
- LE DOCTE, E. *Čtyřjazyčný právní slovník*. Praha : Codex, 1997. 766 s.
- PATAKI, Patrick, et al. *Česko-anglicko-německo-francouzský slovníček právních pojmů*. 2. upravené vydání. Praha : Linde, 2000. 162 s. ISBN 80-7201-225-8.

INTERNETOVÉ ZDROJE

<http://www.legifrance.gouv.fr>

<http://iate.europa.eu>

<http://www.justice.gouv.fr>

<http://ledroitcriminel.free.fr>

<http://isap.vlada.cz>

<http://cepres.cz>

Code pénal, staženo dne 22. 1. 2011, dostupný

z: http://www.legifrance.gouv.fr/telecharger_pdf.do?cidTexte=LEGITEXT000006070719

Code de procédure pénale, staženo dne 22. 1. 2011, dostupný z:

http://www.legifrance.gouv.fr/telecharger_pdf.do?cidTexte=LEGITEXT000006

071154

<http://www.dictionnaire-juridique.com/index.php>

<http://business.center.cz/>

PŘÍLOHY:

Seznam příloh:

Příloha A: Latinismy v trestním právu

Příloha B: Zkratky v trestním právu

Příloha C: Nové právní termíny zavedené novelizací trestního řádu

Příloha A: Latinismy v trestním právu

Latinský výraz	Francouzský ekvivalent	Český ekvivalent
Corpus delicti	Corp du délit	Předmět deliktu, věc doličná
Ex officio	D'office	Z úřední moci
Lex mitior	Loi plus douce	Zákon příznivější, mírnější
Ex lege	En vertu de la loi	Podle zákona
Condition sine qua non	Condition nécessaire	Podmínka, bez níž nelze
Nulla poena sine lege	Il n'y a pas de peine sans loi	Není trestu bez zákona
Lenoncinium	Proxénétisme	Kuplířství

Příloha B: Zkratky v trestním právu

a.	= article
anc.	= ancien (par exemple pour désigner une ancienne loi abrogée)
art.	= article d'une loi ou d'un décret suivi du numéro d'article
Ass. Plén.	= Assemblée plénière de la Cour de cassation
Aud. Plén.	= Audience plénière
Bull. cass.	= Bulletin des arrêts de la Cour de cassation
BICC	= Bulletin d'information de la Cour de cassation
C. A.	= Cour d'appel
C. Cass.	= Cour de cassation
CD	= Centre de détention
CDR	= Centre de détention régional
CDS	= Centre de détention sanitaire
CP	= Centre pénitentiaire
CP	= Code pénal
CPP	= CPP
CPA	= Centre pour peines aménagées
CPI	= Cour pénale internationale
Dr. Pénal	= Droit pénal
EPM	= Établissement pénitentiaire pour mineurs
MA	= Maison d'arrêt
MAF	= Maison d'arrêt pour femmes
MAH	= Maison d'arrêt pour hommes
MC	= Maisons centrale
M. P.	= Ministère public
NCCP	= Nouveau Code de procédure pénale
O./Ord.	= Ordonnance
R. D. P.	= Revue de droit pénal
TIG	= Travail d'intérêt général
V°	= Voir le mot (exemple : V°Crime = voir le mot "Crime")

Příloha C: Nové právní termíny zavedené novelizací trestního řádu

- *L'enquête judiciaire pénale*, cadre désormais unique des investigations, se substitue à la fois à l'enquête de flagrance, l'enquête préliminaire et l'instruction.
- *Le juge de l'enquête et des libertés* exerce des fonctions actuellement dévolues au juge d'instruction ou au juge des libertés et de la détention.
- *La Chambre de l'enquête et des libertés* est la nouvelle dénomination de la chambre d'instruction.
- *L'action pénale* est la nouvelle dénomination de l'action publique, par cohérence avec la terminologie d'action civile qui est conservée. Le terme d'action publique est maintenu dans une conception plus large faisant référence à la politique pénale du ministère public dans son ensemble.
- Par analogie avec la terminologie, maintenue, de partie civile, qui exerce l'action civile, *la partie pénale*, contre laquelle est exercée l'action pénale, est l'équivalent du mis en examen.
- A côté de la partie civile est créée *la partie citoyenne*, pouvant également, dans certains cas et avec l'autorisation du juge, exercer l'action civile.
- *La partie assistée* est l'équivalent du témoin assisté.
- *Le classement judiciaire* se substitue à la fois au classement sans suite et à l'ordonnance de non-lieu.
- *Les alternatives à la saisine de la juridiction de jugement*, désormais possible même lorsque l'action pénale aura été exercée contre une partie pénale, se substituent aux alternatives aux poursuites.

- ***La convocation par autorité publique*** est l'équivalent de l'actuelle convocation par officier de police judiciaire.
- ***La comparution rapprochée remplace*** la comparution par procès verbal, par analogie avec la terminologie, maintenue, de comparution immédiate.